



REKOMENDACJE MŁODZIEŻY

Zbiór propozycji poprawiający sytuację
dzieci i młodzieży przebywających
poza rodzinami biologicznymi

Zbiór rekomendacji do modelu wsparcia, zebranych od dzieci i młodzieży w ramach warsztatów i działań realizowanych w projekcie "Świadomie tworzymy lokalną rzeczywistość" przez Stowarzyszenie Radość Życia. Projekt realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy, finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

I. Wprowadzenie

Niniejszy dokument powstał w wyniku pracy z dziećmi i młodzieżą będącymi w pieczy zastępczej. Jego celem jest opracowanie rekomendacji, jakie dzieci i młodzież proponują w oparciu o swoje doświadczenie bycia bezpośrednio w systemie pieczy. Zestawione w dokumencie wartości stanowią opracowanie oparte na badaniach ankietowych oraz przeprowadzonych warsztatach z młodzieżą i dziećmi.

Celem pracy z młodzieżą było szukanie miejsc do poprawy, sposobów wzmocnienia i poprawy jakości życia odczuwalnej przez dzieci i młodzież funkcjonującą w systemie pieczy zastępczej. Stąd dokument wskazuje w głównej mierze na obszary, które mogą zostać ulepszone w przeciwieństwie do tych, które działają i są doceniane. Warto jednak zwrócić uwagę, że wśród zdiagnozowanych wyzwań i propozycji na sprostanie im, są już te, które w Wałbrzychu są wdrażane i realizowane z sukcesem zarówno przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, jak i inne organizacje (współpraca z organizacjami pozarządowymi, budowanie świadomości wśród pracowników i rodzin w systemie pieczy, działania włączające dzieci i młodzież w tworzenie modeli wsparcia, akcje #AniaSzukaDomu i #zostanrodzinazastepcza, udział w imprezach sportowych, festynach, spotkaniach podczas których promowany jest program rodzin zastępczych). Rozwój jednak trwa nadal i celem pracy z młodzieżą było wskazywanie miejsc, które można jeszcze wzmocnić.

Na potrzebę badań i warsztatów używane było ogólne określenie "piecza zastępcza", które odnosiło się do różnych obszarów systemu wsparcia rodziny w sytuacji niemożności zapewnienia dzieciom i/lub młodzieży opieki i wychowania przez rodziców.

Definicja pieczy zastępczej

Według definicji, jaką podaje ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447, z późn. zm.) piecza zastępcza jest to rodzinna lub instytucjonalna forma opieki sprawowana nad dziećmi w przypadku niemożności zapewnienia im opieki i wychowa-

nia przez rodziców.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

a) spokrewniona,

b) niezawodowa,

c) zawodowa (w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna);

2) rodzinny dom dziecka.

Formami instytucjonalnej pieczy zastępczej są:

1) placówki opiekuńczo-wychowawcze;

2) regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;

3) interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

15 obszarów wspólnej pracy

Podczas prowadzonych zajęć oraz badań ankietowych analizowana była sytuacja młodzieży w łącznie 15 obszarach. Część z nich realizowana była w formie badania ankietowego, a część została stosownie pogłębiona w formie warsztatowej. W ten sposób zostały wypracowane zapisy niniejszego dokumentu.

15 obszarów analizowanych podczas pracy z dziećmi i młodzieżą:

1. Czas pobytu i stabilność pobytu w systemie pieczy.
2. Poczucie bezpieczeństwa.
3. Trwałość i głębokość relacji z rodziną zastępczą, wychowawcami, opiekunami.
4. Poczucie wpływu i sprawczości, decyzyjność i kierowanie swoim życiem.
5. Poczucie dyskryminacji.
6. Ogólne poczucie dostępności i wystarczalności wsparcia.

7. Proces edukacji i jej związek z przebywaniem placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub rodzinach zastępczych.
8. Kontakt z rodziną biologiczną.
9. Uczestnictwo w procesach partycypacyjnych, udział w ewaluowaniu lub ulepszaniu systemu pieczy zastępczej.
10. Poczucie przynależności do rodzin i placówek.
11. Świadomość swoich praw, praw dziecka, obowiązków systemu względem dzieci/młodzieży/podopiecznych.
12. Zdrowie psychiczne.
13. Osobiste plany na przyszłość.
14. Zajęcia pozalekcyjne i formy spędzania czasu
15. Poczucie wystarczalności dostępnych zasobów w postaci specjalistów, konsultantów, psychologów, doradców zawodowych.

Powyższe punkty były zarówno częścią ankiet, jak i pracy warsztatowej. Uczestnicy warsztatów analizowali również dane z wypowiedzi swoich kolegów i koleżanek działając w pewnym sensie jako rada ekspertów mogących sugerować rozwiązania dla osób wdrażających rozwiązania systemowe.

Młodzi ludzie dzisiaj są liderami jutra - to niezwykle ważne, aby ich głosy zostały usłyszane. Włączenie zdania młodzieży w proces tworzenia polityki i systemów wsparcia jest niezbędne, ponieważ posiada ona świeże spojrzenie, inną perspektywę, pomysły, unikalne doświadczenia i wiedzę na temat problemów dotyczących ich i ich społeczności. Poprzez uwzględnienie perspektywy młodzieży, możemy zagwarantować, że systemy wsparcia i polityki działań będą lepiej odzwierciedlały ich potrzeby i aspiracje. To z kolei prowadzi do lepszych wyników.

Dodatkowo, włączenie młodzieży do pracy przy sprawach, które jej dotyczą, sprzyja zaangażowaniu obywatelskiemu i wzmacnia poczucie przynależności do społeczeństwa.

II. Analiza wyzwań

Źródła informacji opracowanych rekomendacji do istniejących modeli wsparcia dla dzieci i młodzieży w systemie pieczy zastępczej zostały podzielone na dwa rodzaje. Badania ankietowe oraz pracę warsztatową.

Badania ankietowe

Częścią pracy z uczestnikami projektu były badania ankietowe realizowane zarówno z uczestnikami warsztatów, jak i dziećmi i młodzieżą biorącą udział w innych formach wsparcia projektu. Do opracowania niniejszego dokumentu przyjęto wyniki 42 kwestionariuszy od 13 dziewcząt i 29 chłopców w przedziale wiekowym 10-19 lat.

Pytania ankietowe

1. Twój obecny wiek mieści się w przedziale
2. Twoja płeć
3. Jak długo jesteś w pieczy zastępczej?
4. Czy kiedykolwiek zmieniałaś/eś rodziny zastępcze lub domy/ośrodki pieczy zastępczej?
5. W ilu różnych domach zastępczych / rodzinach mieszkałaś/eś lub przebywałaś/eś?
6. Czujesz się bezpiecznie w obecnym domu zastępczym (rodzinie/placówce)?
7. Czy udało ci się nawiązać trwałe i głębokie relacje z którymś z twoich rodziców zastępczych / opiekunów / wychowawców?
8. Czujesz, że masz wpływ na decyzje dotyczące twojego życia w pieczy zastępczej?
9. Czy doświadczyłaś/eś jakiejś formy dyskryminacji podczas pobytu w systemie pieczy zastępczej?
10. Czy uważasz, że otrzymujesz wystarczającą pomoc od swojego rodzica zastępczego / pracownika socjalnego / opiekuna / wychowawcy?

11. Czy uczestniczyłeś/eś w szkolnych zajęciach pozalekcyjnych podczas pobytu w pieczy zastępczej? (koła zainteresowań w szkole, zajęcia wyrównawcze, SKS itp)
12. Czy twoja edukacja była zakłócona ze względu na pobyt w pieczy zastępczej?
13. Czy udało ci się utrzymać kontakty z rodziną biologiczną, będąc w pieczy zastępczej? (rodzice, dziadkowie, wujkowie (nie dotyczy rodzeństwa))
14. Czy otrzymałeś/eś poradnictwo psychologiczne lub terapię podczas pobytu w pieczy zastępczej?
15. Czy byłeś/byłaś lub jesteś zadowolona/zadowolony z terapii dostępnej w systemie pieczy zastępczej?
16. Czy doświadczyłeś/eś jakichkolwiek problemów ze zdrowiem psychicznym podczas pobytu w pieczy zastępczej?
17. Czy dotychczas uczestniczyłeś/eś w jakichkolwiek działaniach na rzecz poprawy sytuacji pieczy zastępczej lub w opracowywaniu programów wsparcia i poprawy systemu opieki nad dziećmi i młodzieżą w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych?
18. Czy czujesz, że masz poczucie przynależności do swojego obecnego domu zastępczego/rodziny/placówki?
19. Czy udało ci się zachować swoje kulturowe i religijne praktyki, będąc w pieczy zastępczej?
20. Czy jesteś świadoma/y swoich praw jako młody człowiek w systemie pieczy zastępczej?
21. Czy jest coś, co chciałabyś/chciałbyś zmienić w systemie pieczy zastępczej?
22. Czy wrócisz do swojej rodziny biologicznej?
23. Jakie są twoje plany na przyszłość po usamodzielnieniu / odejściu z pieczy zastępczej?
24. Czy uważasz, że masz głos i jest on słyszany w sprawach dotyczących twojego życia?
25. Czy w ciągu ostatniego roku brałeś/brałaś udział w jakichś zajęciach rekreacyjnych, turystycznych lub uprawiałeś/aś sport?
26. Czy uważasz, że masz wystarczającą ilość zasobów i dostępu do wsparcia, takich jak terapia i poradnictwo, doradztwo zawodowe itp.?

27. Jak często widzisz swoją rodzinę biologiczną, jeśli w ogóle?
28. Czy uważasz, że masz dokładny plan na przyszłość po opuszczeniu systemu opieki zastępczej?

Kluczowe wyzwania / wnioski z analizy wyników badań ankietowych

Dzieci i młodzież są pod opieką, widzą dostarczane wsparcie, doceniają często pracę jaka jest wkładana w dawaną im opiekę. Wnioski takie formułują się z wypowiedzi opisujących znajomość systemu w postaci ilości osób zaangażowanych, złożoności systemu wsparcia rodziny w sytuacji niemożności zapewnienia dzieciom i/lub młodzieży opieki i wychowania przez rodziców. Młodzież i dzieci wiedzą o funkcjach pracownika socjalnego, asystenta rodziny, policji, psychologów, terapeutów, psychiatrów, pedagogów, wychowawców, osób pełniących rolę w rodzinach zastępczych. Doceniając wysiłek i zaangażowanie wielu różnych służb mają świadomość, że jakość ich życia i ich dobrobyt muszą mieć dla innych znaczenie.

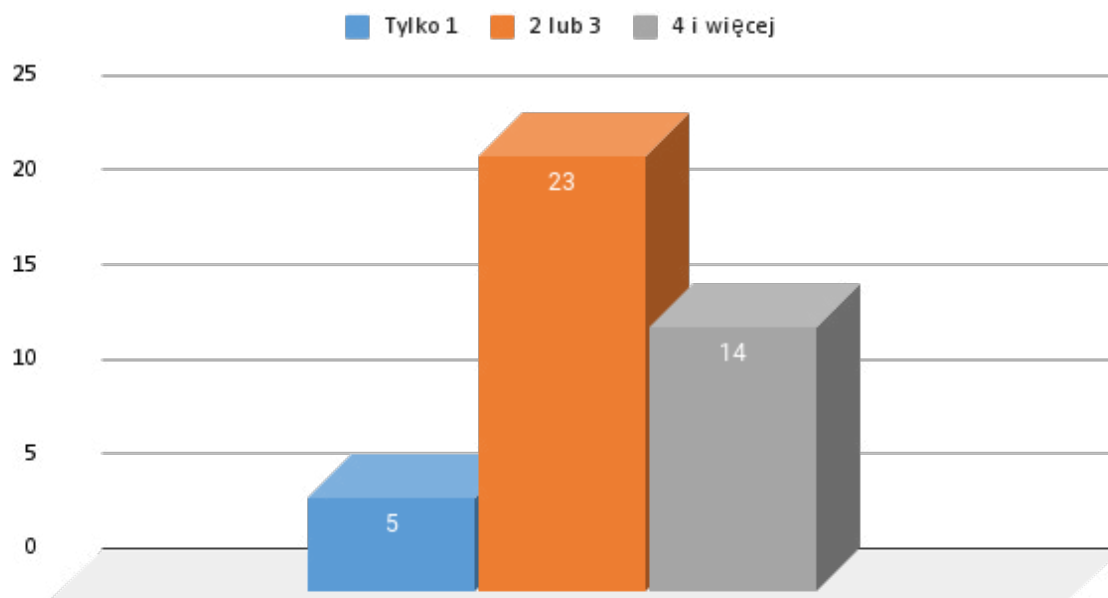
Wśród badanych można zaobserwować znaczącą różnicę w chęci wprowadzania zmiany lub poprawienia systemu pieczy wraz ze wzrostem wieku, lub zbliżaniem się do pełnoletności. Wnioski te mają potwierdzenie w wynikach pracy warsztatowej. Młodzież w wieku bliżej 18 roku życia chociaż bardziej doświadczona, z większą wiedzą, bardziej rozwiniętą inteligencją, umiająca precyzyjniej wskazywać potencjalne miejsca do poprawy, rezygnuje z takiej możliwości. Chce możliwie szybko zakończyć swój kontakt z systemem pieczy zastępczej, odciąć się i zapomnieć. Z kolei młodsze osoby, które jeszcze zostają w systemie, mają więcej motywacji do sugerowania rozwiązań, ponieważ może jeszcze z nich skorzystać.

Przerzucanie dzieci i młodzieży między rodzinami i placówkami = brak stałości i pewności

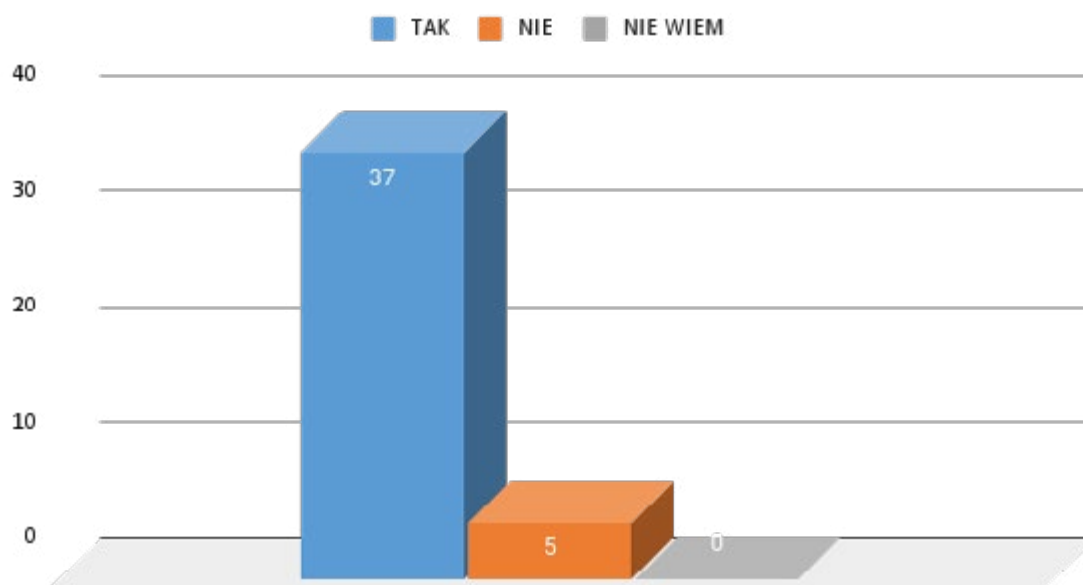
Jednym z ważnych obszarów jest wynik wskazujący, że z dużym prawdopodobieństwem osoba będąca w systemie pieczy zastępczej będzie przenoszona między rodzinami, placówkami, schroniskami więcej niż jednokrotnie.

Blisko 90% odpowiedzi wskazuje na przenoszenie dzieci między placówkami lub rodzinami, w tym połowa 2-3 krotnie, a 1/3 wskazuje na 4 i więcej razy.

Ilość domów, rodzin lub ośrodków pieczy dotychczas (42 osoby)



Zmiany rodzin lub ośrodków systemu pieczy zastępczej (42 osoby)

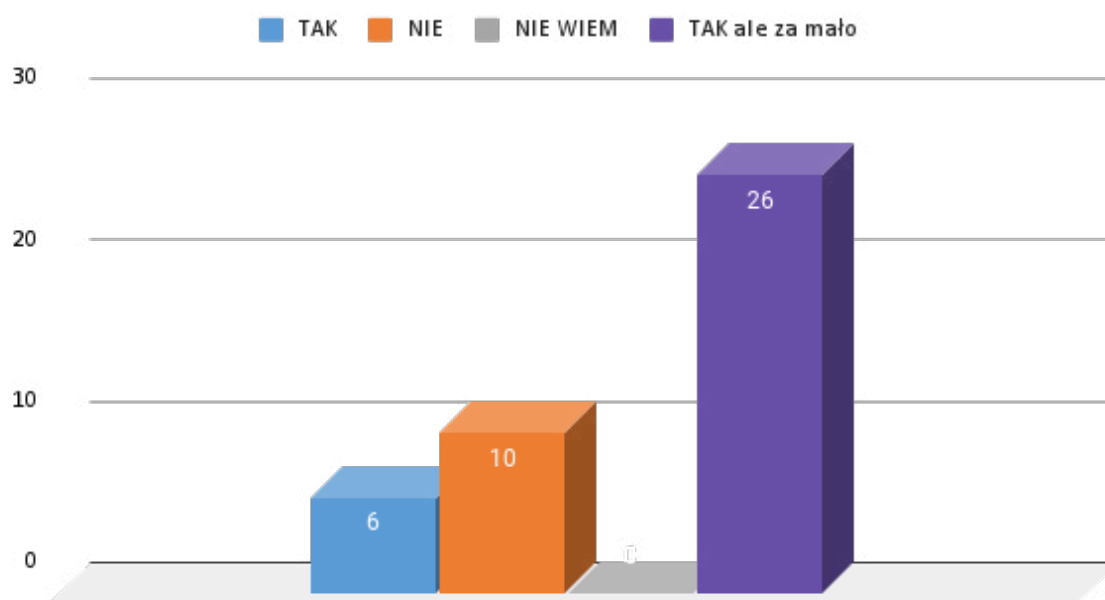


Niewystarczające poczucie wpływu = zniechęcenie do podejmowania inicjatywy

Młodzież w badaniach wskazywała, że w ogóle mają możliwość decydowania, kierowania częściami swojego życia, jednak połowa z nich wskazała, że jeśli

ma wpływ to jest on niewystarczający. Kolejna część blisko 24% wyraziła poczucie braku wpływu (co może również mieć związek z przeniesieniami, przeprowadzkami, zmianami miejsca pobytu). Obszar ten był rozszerzany podczas pracy warsztatowej i odnosił się również do dużego reżimu i dyscypliny, braku przepustek lub niemożności zostania na noc u znajomych lub przebywać poza domem/placówką czasami nawet po godzinie 18:00, braku możliwości zarządzania budżetem, planowania wolnego czasu, dotrzymywania zobowiązań względem znajomych, bo w placówce zmienia się sytuacja.

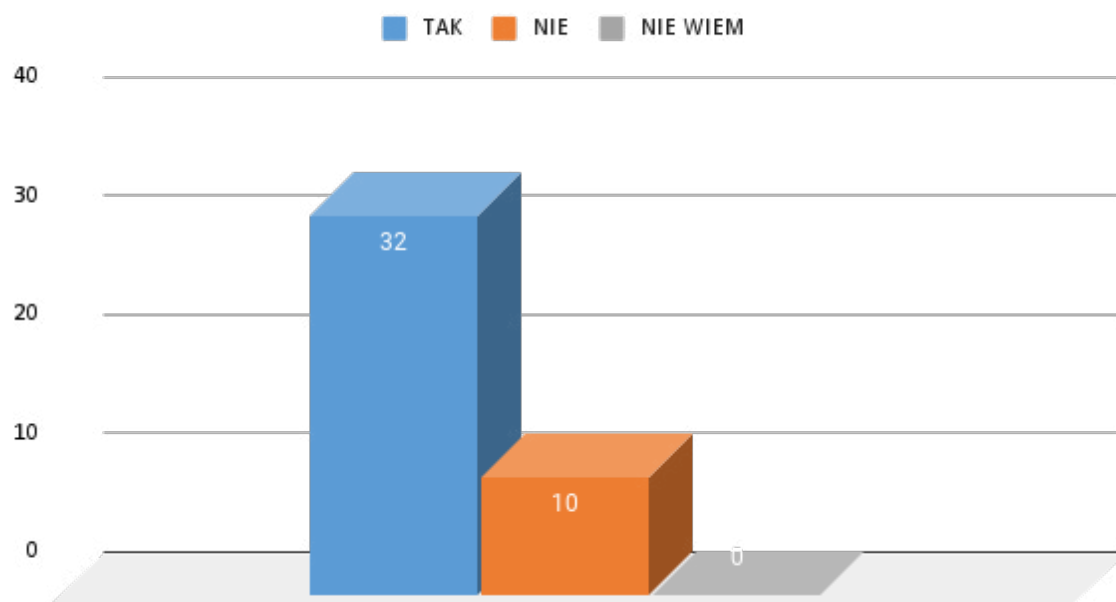
Poczucie wpływu na swoje życie (42 osoby)



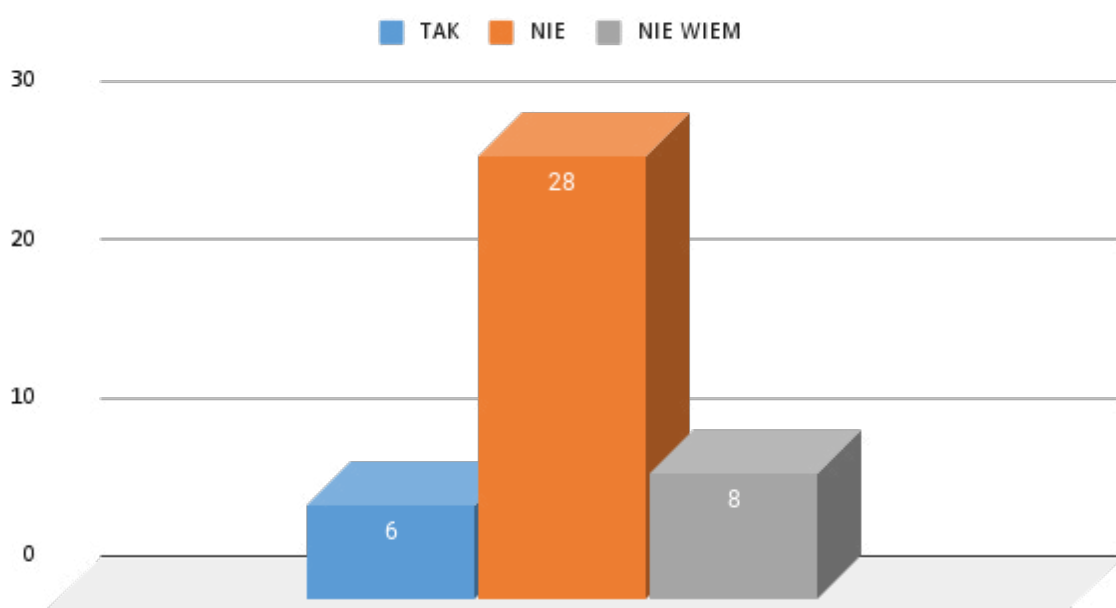
Poczucie dyskryminacji i traktowania przedmiotowego = wrogość i złość

76% wyników ankietowych wskazuje na poczucie dyskryminacji. Wynik ten związany jest z poczuciem przynależności, które również w badaniach plasuje się na poziomie 33%. Warto zwrócić uwagę, że pozostałe osoby albo nie czują, że przynależą do swojego domu lub placówki lub zgadzają się z przynależnością, ale jej nie chcą. Nie najlepiej wypada również poczucie posiadania głosu w sprawach dotyczących swojego życia - blisko 67% badanych twierdzi, że go nie ma. Co ciekawe powyższe wyniki nie zmieniają faktu, że młodzież mimo wszystko czuje się bezpieczna w swojej rodzinie/placówce (55%).

Odczucie dyskryminacji będąc w pieczy (42 osoby)



Poczucie posiadania głosu w spr. dot. swojego życia (42 osoby)

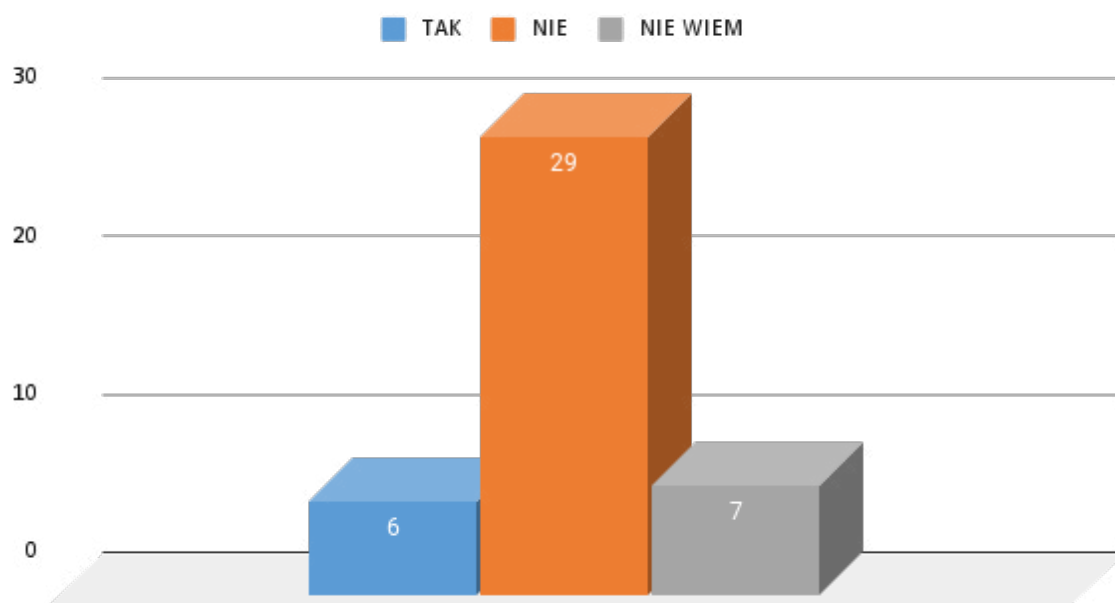


Brak wizji i planu na przyszłość = niepewność, strach, zagubienie

Jedynie nieco ponad 14% osób biorących udział w badaniach wskazało, że ma plan na siebie po osiągnięciu pełnoletności. Uwzględniając w tym wiek osób badanych można wyłączyć z kalkulacji dzieci w przedziale wiekowym 10-13 co daje nam nadal wynik jedynie 20% osób. Pomimo dostarczanego wsparcia

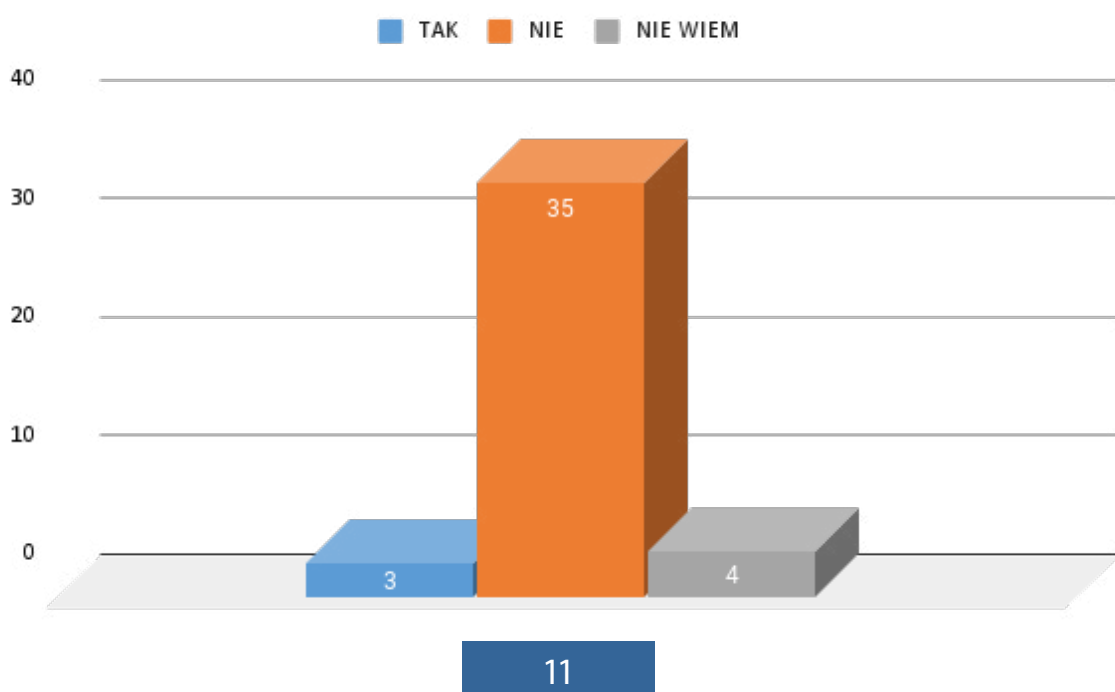
w postaci psychologów, pedagogów, wychowawców i pracowników społecznych młodzież nie wie co będzie chciała robić. Obszarem rozmów uzupełniających podczas warsztatów nie były szczegóły, a jedynie podstawowe kierunki - kontynuacja edukacji lub podjęcie pracy, miejsce usamodzielnienia się itp.

Poczucie posiadania planu na przyszłość (42 osoby)



Brak głosu w procesie budowania systemu wsparcia dla podopiecznych pieczy zastępczej

Udział w działaniach poprawiających system pieczy (42 osoby)



Udział młodzieży w działaniach poprawiających system wsparcia rodziny w sytuacji niemożności zapewnienia dzieciom i/lub młodzieży opieki i wychowania przez rodziców jest znikomy.

Ponad 83% osób wskazało, że poza obecnym działaniem nigdy nie brało udziału w podobnych procesach. To powoduje, że wdrażane systemy wsparcia będą budowane jedynie w oparciu o punkt patrzenia instytucji wdrażających, policji, urzędów, osób dorosłych, pracowników socjalnych. Z jednej strony rozumie się, że to dorośli decydują i odpowiadają za dzieci, jednak ich punkt patrzenia może być niepełny. W badaniach ostatecznie chęć wprowadzania zmian wyraziło 29 osób na 42, co stanowi 69%.

Pozytywne wymiary badań

Wyniki badań wskazują również na obszary, które pokazują, że wysiłek wkładany w ich wzmocnienie jest widoczny. Widać to m.in. w ilości osób wskazujących na udział w zajęciach sportowych lub rekreacji (ponad 83%). Na dostęp do poradnictwa psychologicznego lub psychiatrycznego wskazało 71% osób, które korzystały z takiej formy wsparcia. Młodzież wskazuje również, że buduje trwałe i głębokie relacje z rodziną zastępczą (60%).

Całościowe zestawienie rezultatów badań ankietowych dostępne jest na końcu dokumentu.

Praca warsztatowa

Podczas warsztatów młodzież poznawała statystykę dotyczącą pieczy zastępczej na Dolnym Śląsku, pracowała nad ścieżkami wsparcia, które poszczególne osoby otrzymywały na przestrzeni lat będąc w systemie pieczy zastępczej, dzieliła się doświadczeniami ze swojego życia i formułowała kluczowe rekomendacje dla systemu wsparcia. Etapem prac była diagnoza obszarów działających i niedziałających prawidłowo według uczestników warsztatu. Obszary te były analizowane chronologicznie od momentu pierwszego kontaktu dziecka/młodzieży z jakimś elementem systemu wsparcia rodzin, aż do momentu usamodzielnienia się. W dyskusjach z uczestnikami pojawiał się opór i poczucie bezużyteczności takiego działania, ponieważ nie wierzą, że

ktoś może potraktować ich zdanie poważnie. Ponadto chcą już zakończyć swój kontakt z systemem pieczy zastępczej i zostawić go w przeszłości. Szczególnie osoby w wieku 17-18 lat dzieliły się potrzebą "wyrwania się" i zapomnienia o przeszłości.

Kluczowe wyzwania / wnioski z pracy warsztatowej

Niewiedza o tym, co się dzieje, dlaczego i co będzie dalej

Zdecydowana większość uczestników warsztatów wskazała na ważny dla nich punkt związany z wiedzą o tym co się dzieje. W dzieciństwie, kiedy zabierani są od rodziców, kiedy rodzice ich oddają, czy nawet kiedy sami zgłaszają się po pomoc do pracownika socjalnego, ostatecznie nie wiedzą co się dzieje i co będzie działo się dalej. To powoduje strach, niepewność, stres, wycofanie, brak zaufania, złość, bezsilność, traumę. Młodzież jasno wypowiadała się, że pomimo ciężaru informacji (nawet tak dużego w stosunku do wieku) wołałaby wiedzieć co się dzieje, dlaczego tak się dzieje i jaka może być przyszłość.

Wielokrotne przeprowadzki i przenoszenie z placówek lub rodzin

Zjawisko to powtarza się względem wyników przedstawionych w badaniach ankietowych. Na przestrzeni okresu życia młodzież w wieku 15-18 lat przenoszona była między placówkami często powyżej 4 razy (6-7 razy) bez wiedzy na jak długo. Młodzież nie zna przyczyn i nie rozumie powodów, dla których system pracuje w sposób, który dopuszcza do tak licznych przenosin. Znaczenie ma również to, że nie są to przejścia z rodziny lub placówki w obrębie jednego miasta, a często między województwami. Tak częste przeprowadzki powodują niepewność, brak stałości, zerwane więzi, niepokój, osamotnienie, wycofanie. Z czasem zawiązywane są już tylko płytkie więzi, aby nie przeżywać tak dotkliwie kolejnej zmiany zamieszkania.

Zrywanie więzi z rodzeństwem i sporadyczny kontakt

Młodzież podczas warsztatów zwróciła uwagę na to, że nadal często rodzeństwa są rozdzielane między placówkami lub rodzinami. Szczególnym wyzwaniem są rodziny, w których z jakiegoś powodu zerwana jest więź z rodzicami biologicznymi (śmierć, odebranie praw) i jedynymi członkami rodziny są bracia lub siostry. W przypadku rozdzielania, młodzież też zwracała uwagę, że kontakt jest ograniczony. Jeżeli nawet członek rodziny jest niedaleko, to możliwość spotkania się i spędzenia czasu razem jest zmniejszana. Duża ilość rodzeństwa lub bliskość rodzeństwa daje poczucie bezpieczeństwa. Kiedy taki kontakt staje się ograniczony jest to bardzo trudne przeżycie.

Wstyd i strach przed dzieleniem się z innymi swoją sytuacją

Ponad 90% osób, które są w rodzinach zastępczych lub w placówkach nie mówi o swojej sytuacji nikomu ze swojego otoczenia. Dzieci i młodzież chodzą do szkół, mają dziesiątki znajomych i decydują się, że nikomu nie opowiadają o swojej sytuacji. Sporadycznie przy zawiązaniu bardzo bliskiej relacji taka informacja jest podawana. To powoduje strach, stres, poczucie wyobcowania, brak zaufania do ludzi wokół, konieczność utrzymywania tajemnicy, napięcie, niepokój. Młodzież decyduje się na taką sytuację z powodu obaw przed oceną i wykluczeniem, wyśmianiem, pogardą, krytyką, oceną. Inne podawane powody to poczucie braku szacunku do takiej informacji i takiej sytuacji życiowej, czy też brak zrozumienia. Informacje takie mogą być używane do nękania, wyśmiewania się.

Nadmierna kontrola lub wścibstwo

W pracy warsztatowej wyłoniło się również poczucie nadmiernej kontroli, czasem wścibskości, doprowadzającej do skrępowania, stresu, wstydu, poczucia braku intymności i odrębności. Przejawia się to w takich działaniach jak zbiorowe zakupy, brak możliwości zarządzania swoimi pieniędzmi, konieczność robienia intymnych zakupów w towarzystwie wychowawców (bielizna, kosmetyki, prezenty) i narażanie się na ocenę lub komentarze. Młodzież z jednej strony rozumie częściowy brak zaufania, jednak w przypadku osób w wieku powyżej

15 roku życia taka kontrola jest oceniana jako nadmierna. Szczególnie w sytuacjach kiedy nie ma głębszych relacji z rodziną lub wychowawcami (np. z powodu kolejnej zmiany miejsca pobytu).

Brak okazywania swoich słabości przez kadrę i rodziców zastępczych

Istotnym ze względu wychowawczego jest punkt dotyczący nieomyślności przedstawicieli pieczy zastępczej. Dzieci i młodzież nie słyszy o trudnościach swoich rodzin zastępczych, o trudnościach wychowawców, pracowników socjalnych, koordynatorów rodzin, psychologów, psychiatrów i innych. Jednak trudności te są widoczne i brak otwartości, czy ukrywanie ich powoduje, że dzieci i młodzież przestają ufać, oddalają się, złością i oceniają kadrę. Podopieczni pozbawieni są możliwości uczenia się tego, jak radzić sobie z trudnościami, ponieważ osoby będące ich wzorcami jedynie je ukrywają, bądź wypierają, radząc im jak mają się zachowywać. Młodzież określiła taki stan jako udawanie niezłomnych i nieomylnych bez pokazywania swoich błędów.

Podczas pracy warsztatowej młodzież również zwracała uwagę na obszary, w których ceni pomoc i wsparcie, które otrzymuje. Wśród ważniejszych sfer wymienianych przez uczestników warsztatów jest często bezpieczeństwo od tego, co było wcześniej, dbanie o zrealizowanie obowiązku szkolnego i kontynuowanie edukacji, ogólna opieka. Wśród ważnych i wymienianych przez młodzież elementów systemu wsparcia jest dostępność mieszkań, wsparcie w celu kontynuowania nauki, wsparcie na zagospodarowanie w przypadku usamodzielnienia się oraz pomoc w znalezieniu zatrudnienia.

III. Propozycje rozwiązań do zdiagnozowanych problemów lub wyzwań

Wyzwania i trudności zostały zgrupowane i ujednolicone w poniższym zestawieniu. Następnie przyjęte zostały potencjalne przyczyny (w ciągach przyczynowo-skutkowych) wskazujące na realne miejsca interwencji proponowanych rozwiązań. Młodzież pracowała na modelu drzewa problemów i budowania celów (Diagram Ishikawy).

Niewystarczające poczucie wpływu (w tym brak partycypacji w rozwiązywaniu trudności)

1. Brak zaufania do dzieci i młodzieży w zakresie wiedzy co jest dla nich ważne i dobre
2. Brak postaw partycypacyjnych wśród osób pracujących z dziećmi i młodzieżą lub brak wiedzy jak skutecznie prowadzić takie procesy
3. Poczucie braku czasu lub braku skuteczności rozmów z młodzieżą
4. Struktura systemu wdrażania nowych rozwiązań nie pozwala na wiele i należy przyjąć to, co jest do tej pory wypracowane.
5. Nieliczne projekty włączające młodzież jako partnerów w budowaniu systemu wsparcia, decydowaniu, współodpowiadaniu za funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej w określonych placówkach, rodzinach lub regionie.

Danie szansy poprzez realizację działań przez osoby spoza systemu pieczy - specjalistów, trenerów, konsultantów, którzy mogą poświęcić czas na dogłębną analizę sytuacji oraz przyjęcie punktu patrzenia młodzieży oraz przedstawienie go w formie raportów, rekomendacji, modeli wsparcia.

Kampanie informacyjno-świadomościowe do kadry rodzin i placówek w systemie pieczy zastępczej. Realizowanie konferencji, szkoleń, wyjazdów i turnusów wsparcia dla kadry w celu samodoskonalenia, rozwoju, spotkania się z innymi

pracownikami i rodzicami.

Optymalizacja procesów zarządzania placówkami przy wsparciu komercyjnych doradców spoza systemu pieczy. Działania finansowane z projektów zewnętrznych w perspektywie 2021-2027 nakierowane na optymalizację procesów i ograniczenie marnotrawienia na wzór procesów wdrażanych w świecie biznesu (Kaizen, Lean Management).

Działania rzecznicze w obszarze budowania polityki funkcjonowania pieczy zastępczej w Polsce lub w województwach. Udział przedstawicieli systemu pieczy w konferencjach, szkoleniach, spotkaniach, panelach, dyskusjach, grupach roboczych w celu przekazywania informacji, bycia ambasadorem koniecznych zmian i uczestniczenia w budowaniu nowych rozwiązań.

Promocja projektów realizowanych w gminie wśród pracowników socjalnych, pracowników MOPS, rodzin zastępczych. Uruchomienie działań związanych z współpracą międzynarodową, wysyłanie dzieci i młodzieży na wymiany i inicjatywy, podczas których prowadzone są warsztaty włączające młodzież w decydowanie i wypracowywanie rozwiązań, które są dalej przekazywane decydentom na odpowiednim szczeblu.

Brak wizji i planu na przyszłość

1. Brak wiedzy o strukturze edukacji i możliwościach rozwoju zawodowego.
2. Brak angażujących i ciekawych form poznawania ścieżek rozwojowych i ścieżek karier dla młodzieży
3. Sporadyczny udział w doradztwie zawodowym, coachingu lub warsztatach nastawionych na budowanie przyszłości i samostanowienie.
4. Strach przed popełnianiem błędów i wybraniem złej drogi.
5. Ogólna apatia i niechęć do proaktywnego życia

Wielokrotne zajęcia, doradztwo zawodowe, treningi i warsztaty z obszarów budowania rozwoju osobistego. Proponowanie długoterminowych programów w przeciwieństwie do jednorazowych spotkań lub kilku godzin doradztwa zawodowego w szkołach.

Uruchomienie coachingu dla młodzieży w oparciu o indywidualne i zdiagnozo-

wane potrzeby, wsparcie w dążeniu do osobistych celów (coaching, doradztwo zawodowe, trening zatrudnienia wspieranego).

Przyznanie, że każdy popełnia błędy, pokazywanie błędów popełnianych przez rodziców, kadrę pieczy oraz przedstawienie strategii wychodzenia z tych błędów. Zniesienie przekonania o konieczności prezentowania siebie jako nieomylnych.

Zadbanie o ruch, sport, rekreację. Wprowadzenie bardziej różnorodnej i ciekawej diety, aby posiłki były zjadane i ciała były odpowiednio odżywione. Wzmocnienie poczucia wpływu i decyzyjności jako motywator do starania się i zmieniania swojego życia. Kreowanie sytuacji, w których można mieć towarzystwo osób aktywnych, z pasją, z celami, które osiągają sukces i mogą dzielić się swoim doświadczeniem.

Niewiedza o tym, co się dzieje, dlaczego i co będzie dalej

6. Konieczność podejmowania szybkich decyzji i szybkich działań - reakcja na sytuację.
7. Brak wystarczającej ilości kadry powoduje szybsze i mniej dokładne działania.
8. Brak umiejętności właściwego, wyczerpującego przekazania informacji o tym, co się dzieje i co się może wydarzyć w przyszłości.
9. Brak wiedzy o tym co się dzieje i o tym, co się może wydarzyć.
10. Strach przed przekazaniem takich trudnych informacji dzieciom lub młodzieży

Po szybkich działaniach konieczna jest kilkukrotna długa rozmowa pozwalająca zrozumieć co się dzieje i co się stanie.

Dążenie do zwiększenia wydatków na wynagrodzenia, pozwalające zarówno zwiększyć ilość pracowników jak i wynagradzać ich stosownie do koniecznego wysiłku.

Szkolenia i warsztaty, w tym z młodzieżą, pozwalające usłyszeć pracownikom systemu pieczy zastępczej od młodzieży o tym, co chciałaby usłyszeć.

Wdrożenie procedur umożliwiających śledzenie potencjalnych działań i dziele-

nie się wiedzą o podejmowanych krokach.

Szkolenia, superwizja, zwiększenie kompetencji kadry, wsparcie specjalistów opiekujących się dziećmi po przekazaniu takich informacji.

Wielokrotne przeprowadzki i przenoszenie z placówek lub rodzin

1. Brak wolnych miejsc w placówkach dłuższego pobytu
2. Zbyt mała ilość rodzin i placówek o charakterze interwencyjnym.
3. Trudne relacje kadry lub rodziny z dzieckiem, co powoduje chęć przeniesienia podopiecznego gdzieś dalej.
4. Złe zachowanie, nierealizowanie obowiązku szkolnego, konieczność skierowania do MOS/MOW, który jest oddalony od obecnego miejsca zamieszkania.

Konieczność wyrwania dziecka lub młodzieży ze złego towarzystwa, potrzeba zmiany otoczenia. Stworzenie większej ilości miejsc w placówkach, zwiększenie finansowania, udział w projektach pozwalających modernizować i zakładać kolejne placówki i wzmacniać potencjał rodzin.

Powielanie i multiplikowanie już realizowanych działań jak "Ania z Zielonego Wzgórza" i kampanie zachęcające do stawiania się rodzinami w systemie pieczy.

W przypadku przyjęcia przez rodzinę lub placówkę polisą powinno być utrzymanie podopiecznego na możliwie długo niezależnie od zachowania, trudności wychowawczych i szkolnych.

W przypadku chęci zmiany otoczenia dziecka proces taki może wystarczyć zrobić raz. W pierwszej kolejności kierowanie do rodzin i placówek, które są w miejscu lub w regionie obecnego pobytu dzieci i młodzieży.

Zrywanie więzi z rodzeństwem i sporadyczny kontakt

1. Brak miejsc dla rodzin wielodzietnych w rodzinach zastępczych
2. Używanie możliwości spotkania się z rodzeństwem, jako karta przetargowa do przekonania dzieci i młodzieży do właściwego zachowania

3. Nieprawidłowa komunikacja między poszczególnymi wydziałami i jednostkami systemu pieczy zastępczej

Znaczne zwiększenie wynagrodzenia dla rodziny która zgodzi się przyjąć większą ilość dzieci będących rodzeństwem. Dodatkowe wsparcie pedagogiczne dla rodziców i członków rodzin przyjmujących więcej niż 2 dzieci, wsparcie dodatkowych opiekunów. Organizacja wolnego czasu dla grup rodzeństwa razem przez rodziców lub pracowników systemu pieczy zastępczej.

Nałożenie obowiązku do utrzymywania kontaktu z rodzeństwem niezależnie od zachowania. Zerwana relacja nie powinna być narzędziem do dyscyplinowania dzieci i młodzieży.

Wdrażanie projektów modernizacyjnych, elektronizacja komunikacji, zatrudnianie wyszkolonej i aktywnej cyfrowo kadry. Zrezygnowanie z pracy osób nie mogących utrzymać cyfrowego tempa rozwoju systemu pieczy zastępczej.

Wstyd, strach przed dzieleniem się z innymi swoją sytuacją

1. Brak wiedzy o pieczy zastępczej wśród młodzieży w szkołach i społeczeństwa w ogóle.
2. Negatywne nastawienie społeczne do osób będących w systemie pieczy zastępczej.

Zwiększenie wiedzy o pieczy zastępczej wśród młodzieży w szkołach i społeczeństwa w ogóle.

Produkcja filmów fabularnych zmieniających nastawienie do osób będących w systemie pieczy zastępczej budujące pozytywny obraz pieczy zastępczej.

Nadmierna kontrola lub wścibstwo

1. Wybór takiego zachowania jako konsekwencja niegrzecznego zachowania dziecka/młodzieży
2. Brak stosownych kompetencji pracowników
3. Brak wystarczającej ilości kadry, żeby nie trzeba było jeździć na zakupy grupami itp.

4. Nadwrażliwość dzieci i młodzieży, chęć bycia już dorosłym i samodzielny.

Zrezygnowanie z dyscyplinowania dzieci i młodzieży poprzez zmienne i nieprzewidywalne zasady. Ustanawianie kontraktów w obszarach bardziej atrakcyjnych dla młodzieży od początku, zamiast zaczynać od bardzo ciasnych ram, które już na wstępie frustrują i buntują młodzież.

Superwizja pracowników i rodziców przez instytucje zewnętrzne, kontrola. Uświadamianie młodzieży o prawach dziecka oraz uczenie o procedurach i możliwych zachowaniach w przypadku poczucia nadmiernego ograniczenia. Turnusy wypoczynkowe i wytchnienia dla rodziców i kadry, działania uwalniające stres i napięcie w wymiarze przynajmniej 2 wyjazdów rocznie.

Zmniejszenie ilości osób w grupie na jednego opiekuna do stanu odzwierciedlającego ilość dzieci i dorosłych w rodzinie. (Np. 4 dzieci na 1 dorosłego i nie więcej)

Zwiększenie zatrudnienia. Zbudowanie systemu opartego na "wujkach/ciocinach" do wynajęcia - zawodowych lub odpowiednio przygotowanych opiekunów, którzy realizują zlecenia opieki nad młodzieżą w różnorodnych sytuacjach ale nie stanowią stałej kadry systemu pieczy (jak opiekunka do dziecka na kilka godzin, rozliczana za ilość godzin pracy lub wykonanie zlecenia)

Możliwość zaplanowania i przedstawienia w jaki sposób będą rozwijały się możliwości samostanowienia wraz z postępem wieku i poprawnym zachowaniem. Zapisy w kontrakcie mówiące o prawie do zostania na noc u znajomych, przebywania poza domem/placówką do godziny 21:00, które nie będą mogły być zmieniane. W ten sposób budowanie zaufania i poczucia bezpieczeństwa.

IV. Podsumowanie

Niniejsze opracowanie stanowi zbiór rekomendacji jakie młodzież wypracowała w ramach warsztatów i działań realizowanych w projekcie "Świadomie tworzymy lokalną rzeczywistość". Projekt realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Zdanie dzieci i młodzieży przebywających pod opieką systemu pieczy zastępczej jest niezwykle ważne. Młodzi ludzie, przebywający w rodzinach i placówkach, powinni mieć możliwość wyrażania swoich potrzeb i opinii, a także uczestniczenia w podejmowaniu decyzji dotyczących ich życia i przyszłości. Zdanie to może pomóc w ustaleniu odpowiedniego planu opieki oraz w wyborze najlepszych rozwiązań dla danego dziecka lub młodzieży. W ten sposób młodzi ludzie czują, że są traktowani poważnie i mają możliwość wpływania na sytuacje, które ich dotyczą. Przyjęcie takiej perspektywy to także wyraz poszanowania godności dziecka oraz zwiększenie jego poczucia bezpieczeństwa i zaufania do otoczenia. Dlatego tak ważne jest, aby system opieki zastępczej uwzględniał zdanie młodzieży i brał je pod uwagę przy podejmowaniu wszelkich decyzji dotyczących ich życia.

Praca włożona w wypracowanie zaproponowanych rezultatów wymaga otwartości, zaangażowania, chęci podzielenia się często sytuacjami trudnymi i może być obarczona błędem. Jednak wskazania tu zawarte nadają kierunek do dalszej pracy przy opracowywaniu kolejnych dokumentów strategicznych w Wałbrzychu lub innych miastach. W wyniki pracy młodzieży zostały wplecione rekomendacje branżowych ekspertów - pracownika socjalnego, pedagoga, psychologa, doradcy zawodowego i coacha. Łączne zestawienie zostało opracowane przez Łukasza Hoppe - trenera, doradcę zawodowego, coacha, pracownika młodzieżowego od 2006 roku. Wyniki niniejszej pracy zostały skonsultowane z młodzieżą, która brała udział w warsztatach lub badaniach ankietowych. Liczymy, że dokument ten będzie żył zarówno w obszarze użyteczności jako wkład do innych opracowań strategicznych, jak i narzędzie do diagnozy postępów i rejestrowania zmiany sytuacji systemu pieczy zastępczej w przyszłości.

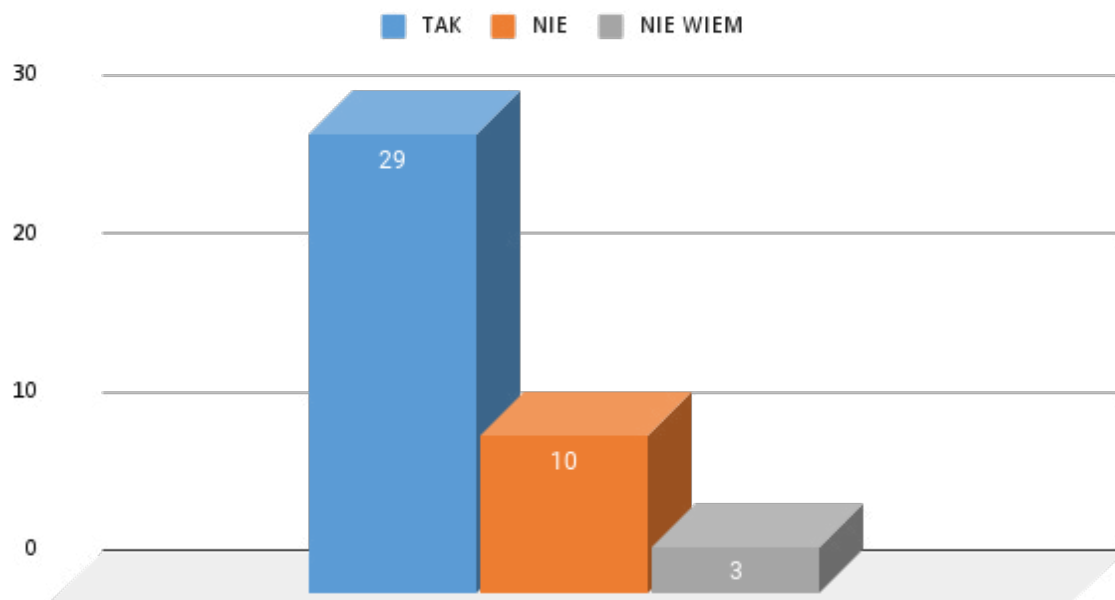
Pytania do niniejszego opracowania można kierować do:

Stowarzyszenie "Radość Życia", st.radosc.zycia@gmail.com

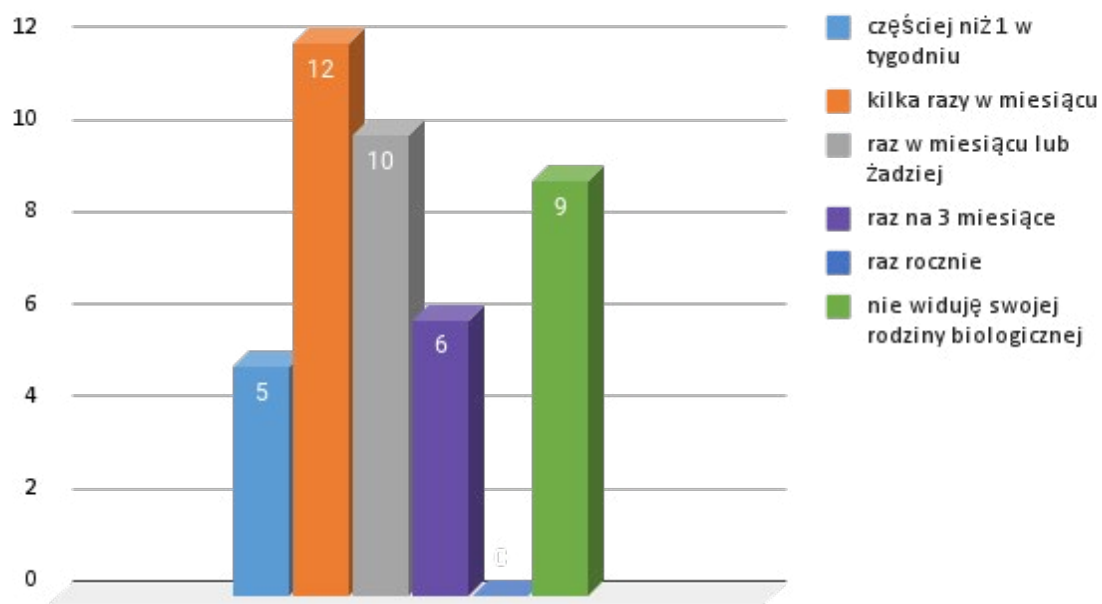
Łukasz Hoppe, lukasz.hoppe@gmail.com, www.lukaszhoppe.com

Załącznik: Zestawienie wyników badań ankietowych

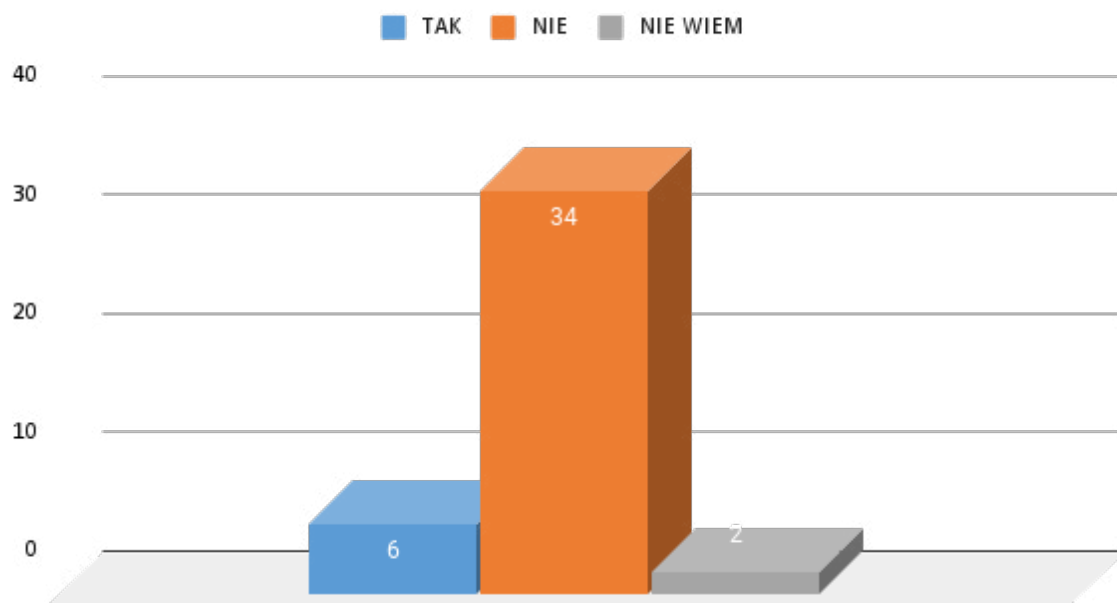
Chęć wprowadzenia zmian (42 osoby)



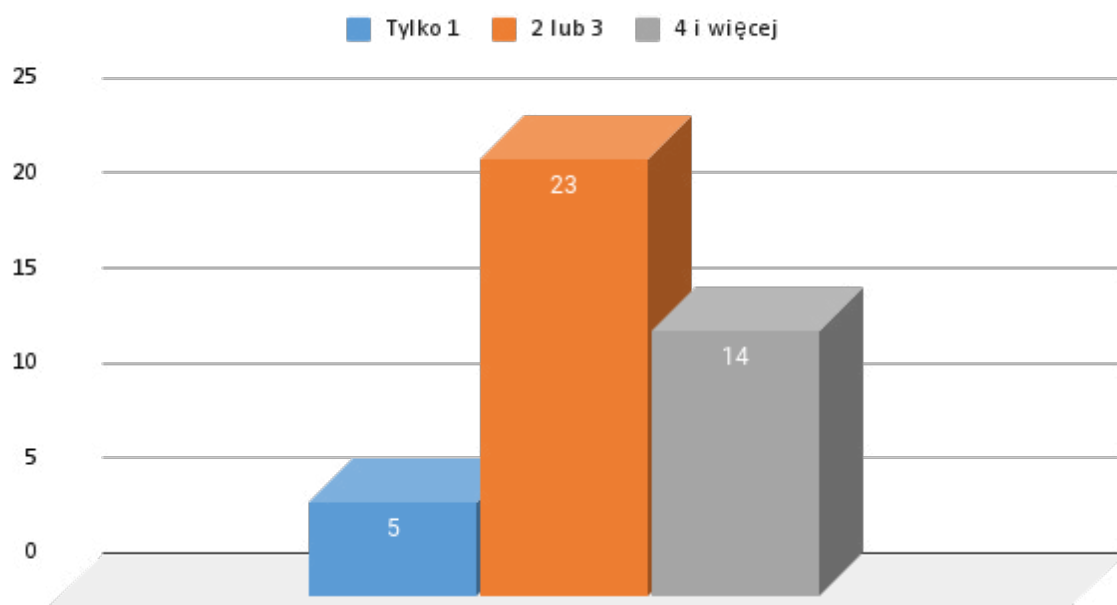
Częstotliwość spotykania się z rodziną biologiczną (42 osoby)



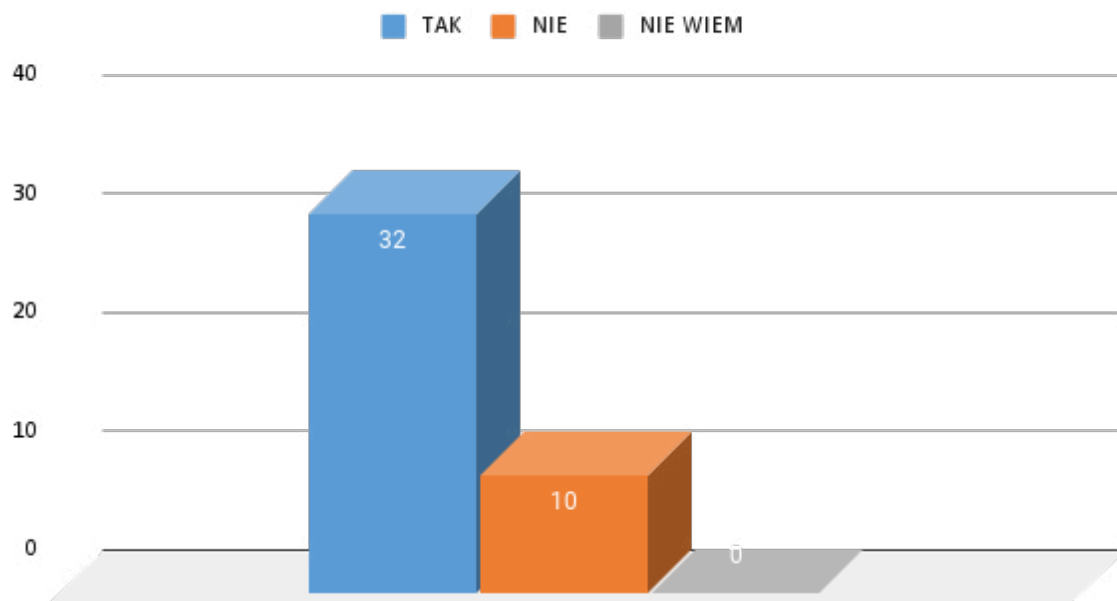
Doświadczenie problemów ze drow. psychicznym (42 osoby)



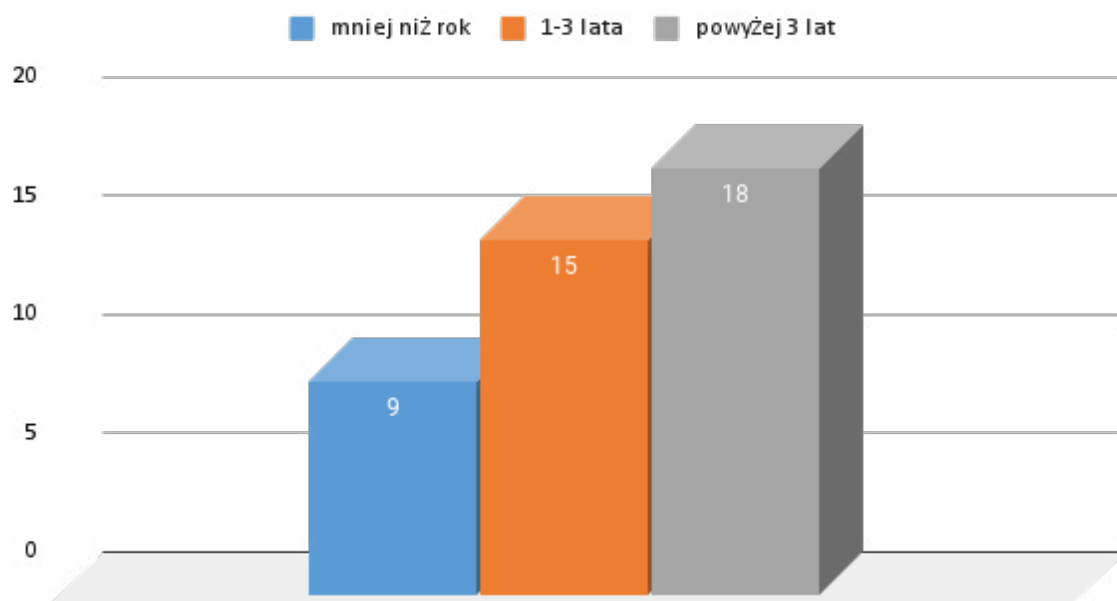
Ilość domów, rodzin lub ośrodków pieczy dotychczas (42 osoby)



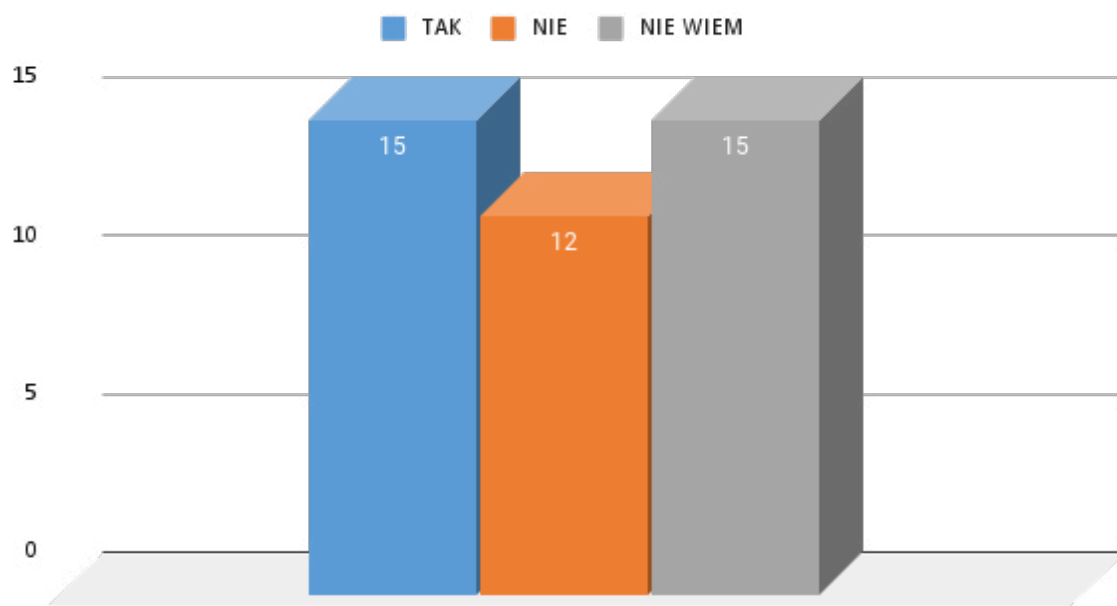
Odczucie dyskryminacji będąc w pieczy (42 osoby)



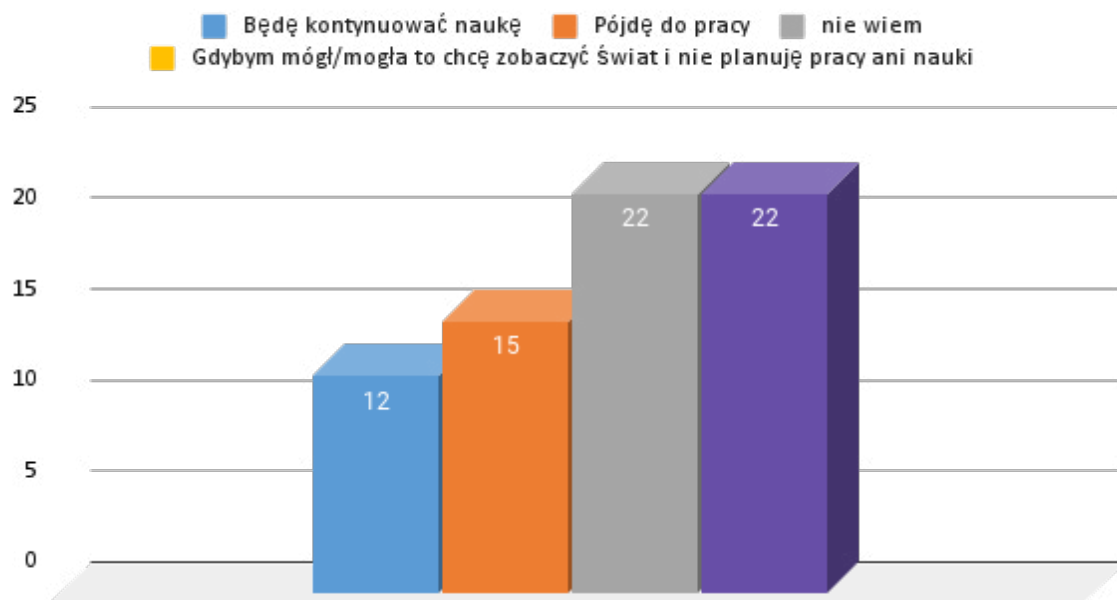
Okres przebywania w systemie pieczy zastępczej (42 osoby)



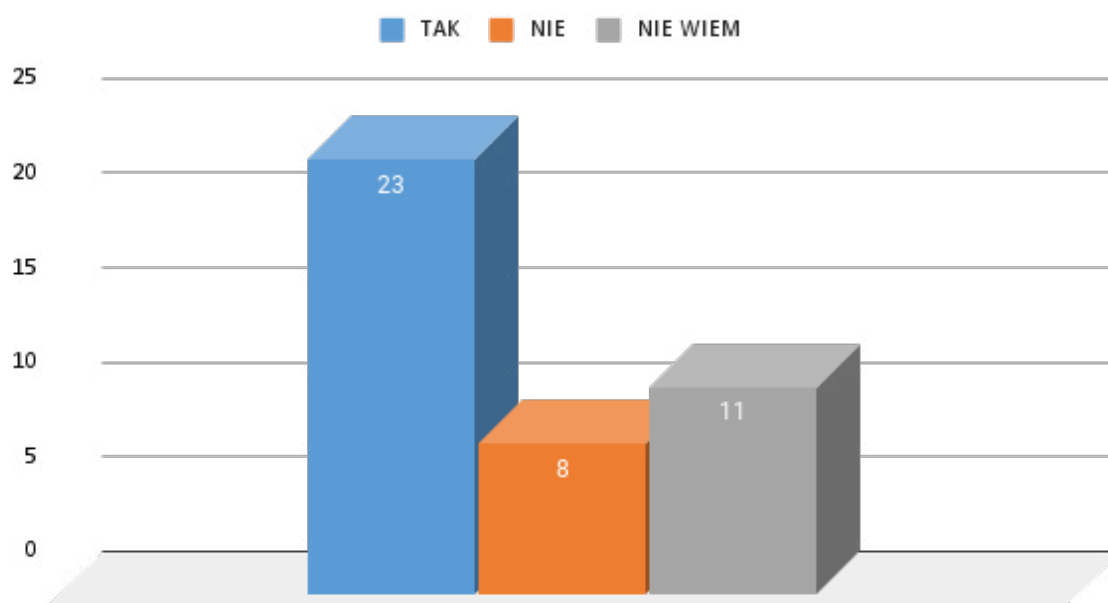
Planowana przyszłość z rodziną biologiczną (42 osoby)



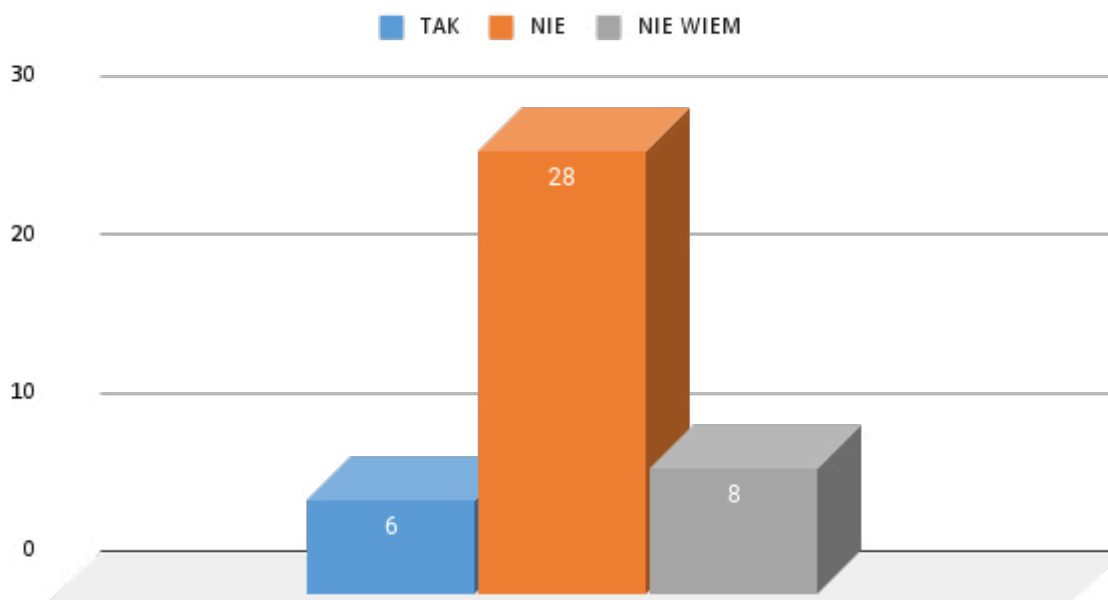
Plany na przyszłość po 18 roku życia (42 osoby - wiel. wyb.)



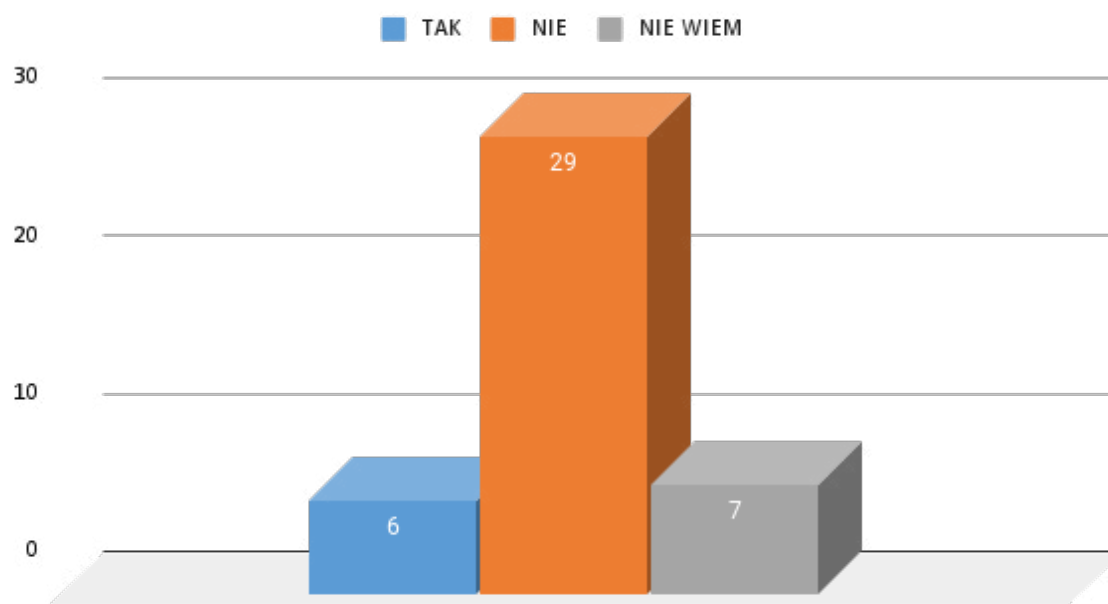
Poczucie bezpieczeństwa w rodzinie/placówce (42 osoby)



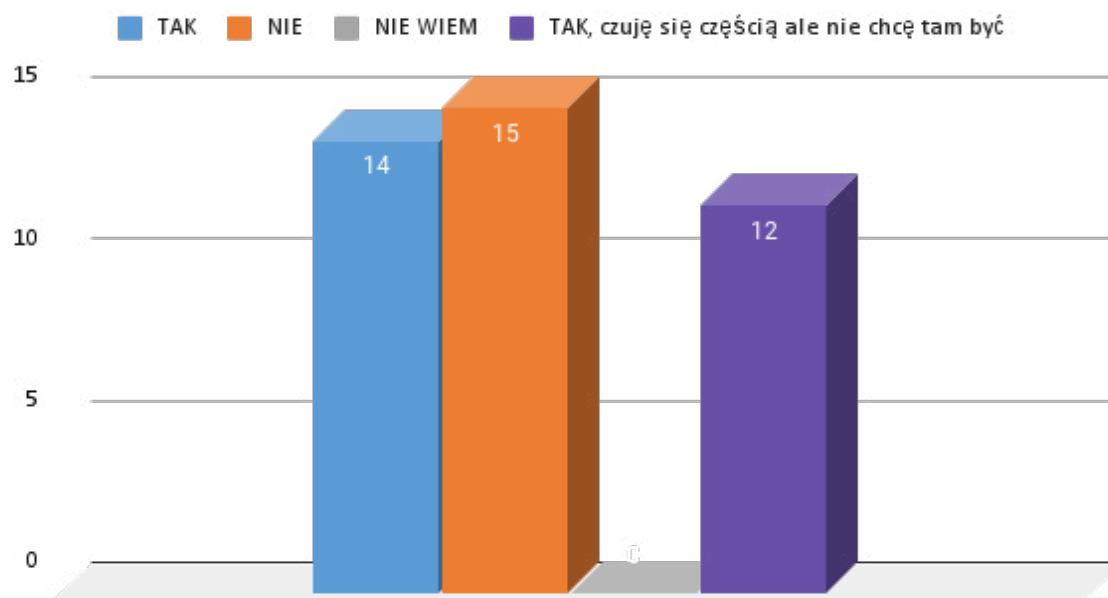
Poczucie posiadania głosu w spr. dot. swojego życia (42 osoby)



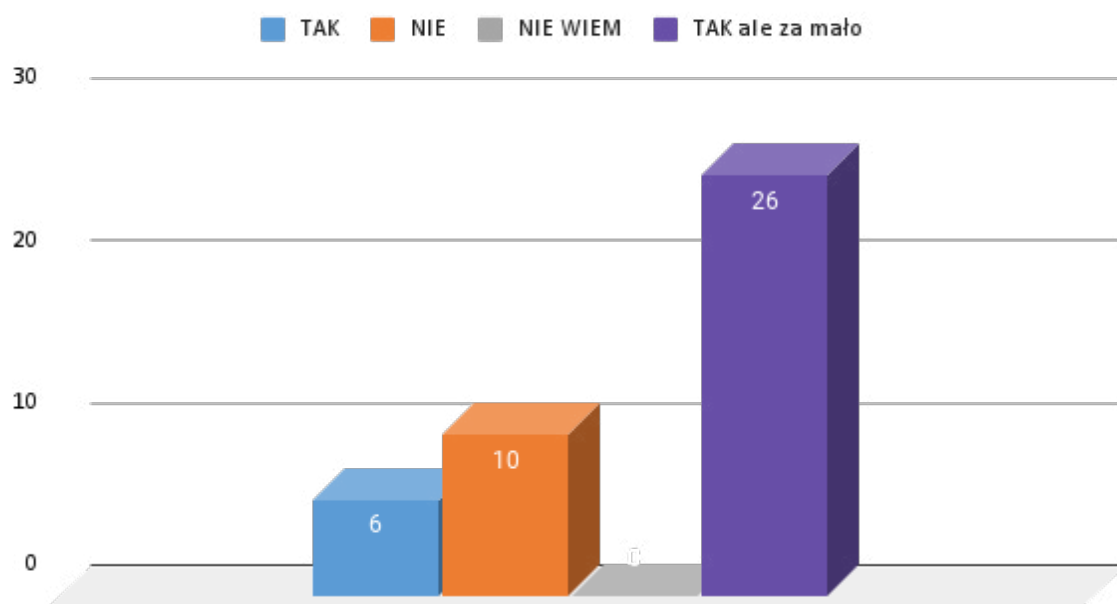
Poczucie posiadania planu na przyszłość (42 osoby)



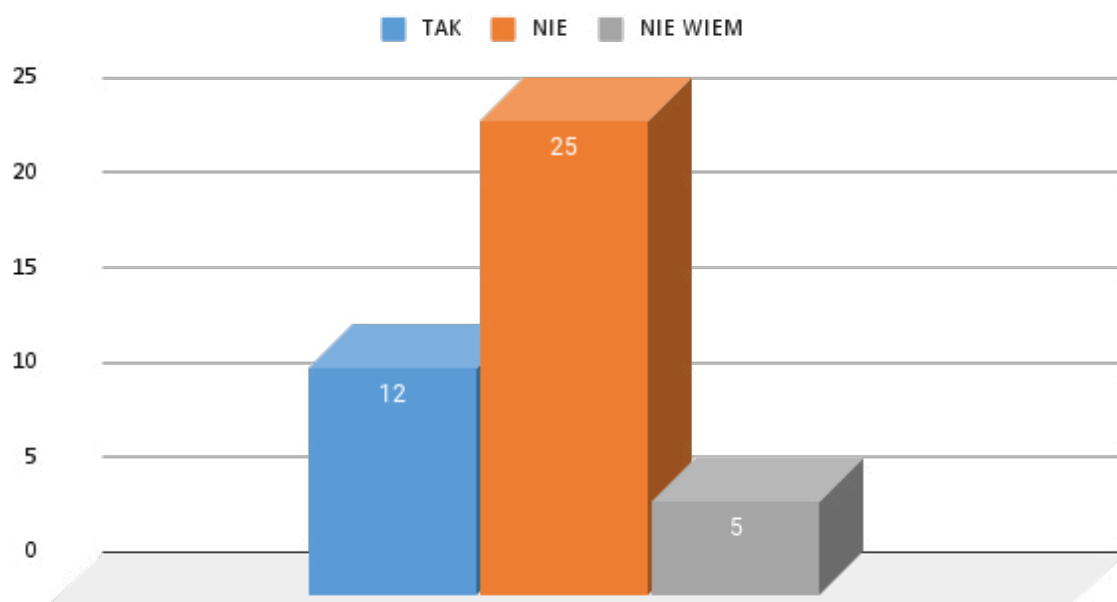
Poczucie przynaleności (42 osoby)



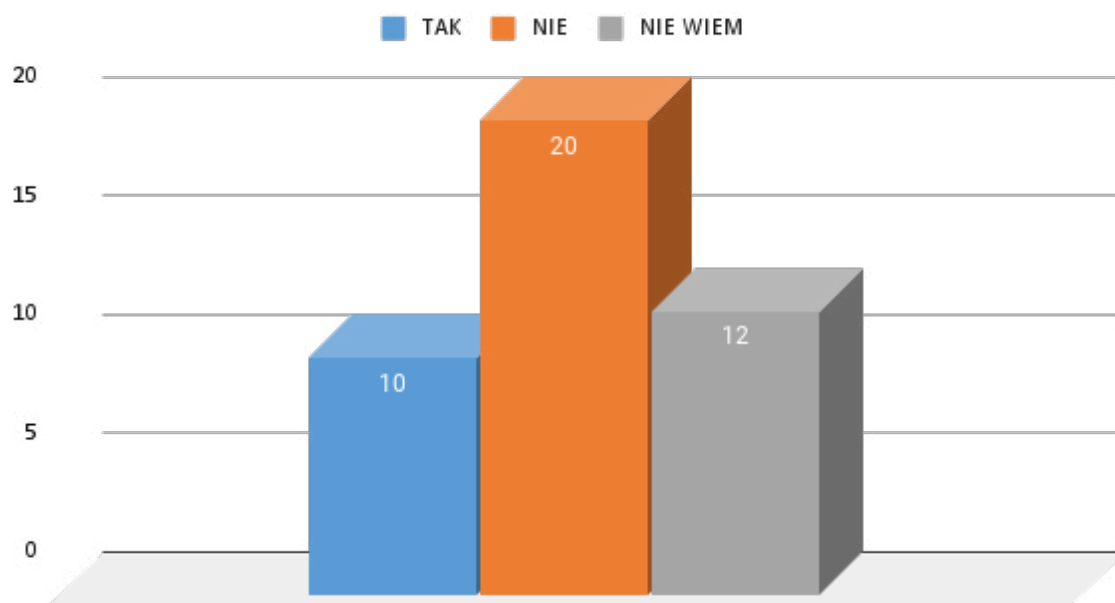
Poczucie wpływu na swoje życie (42 osoby)



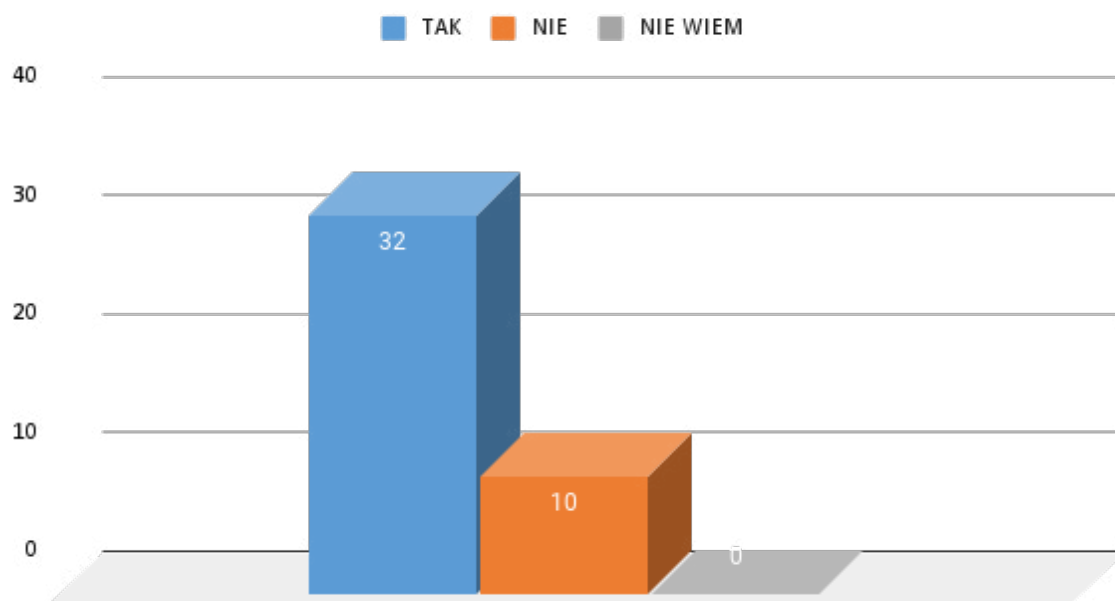
Poczucie wyst. wsparcia od pracownika socjalnego (42 osoby)



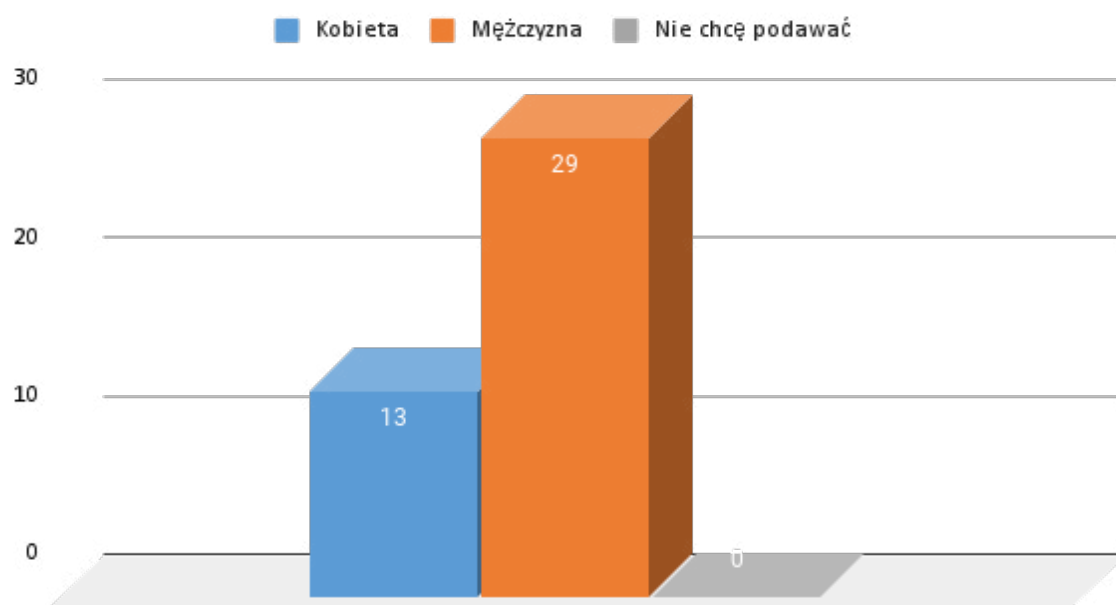
Poczucie zadowolenia z wsparcia psychologicznego (42 osoby)



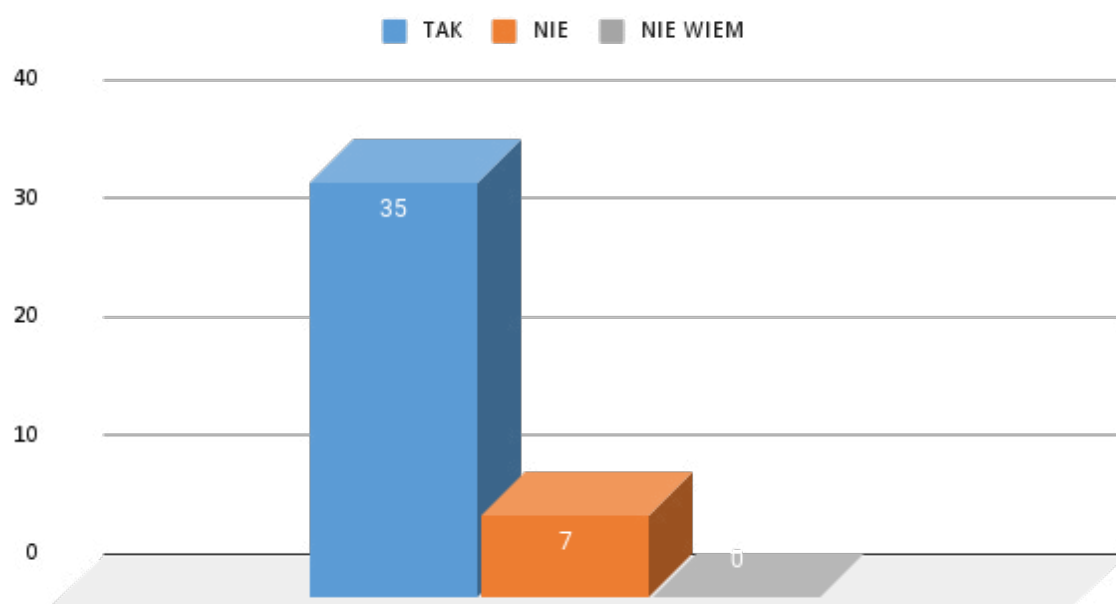
Poradnictwo psychologiczne lub psychiatryczne (42 osoby)



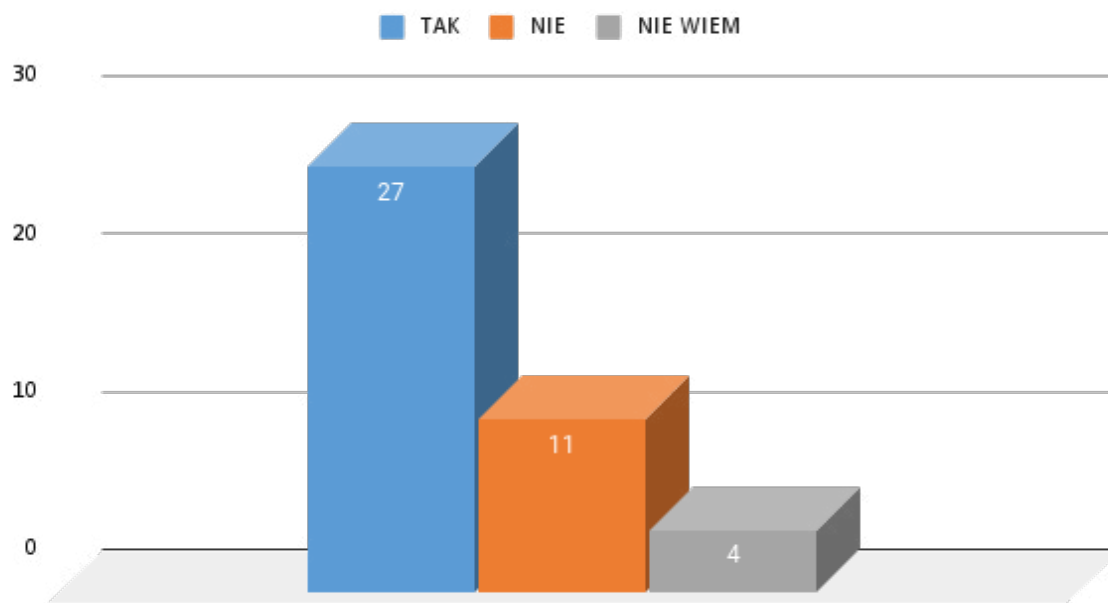
Płeć (42 osoby)



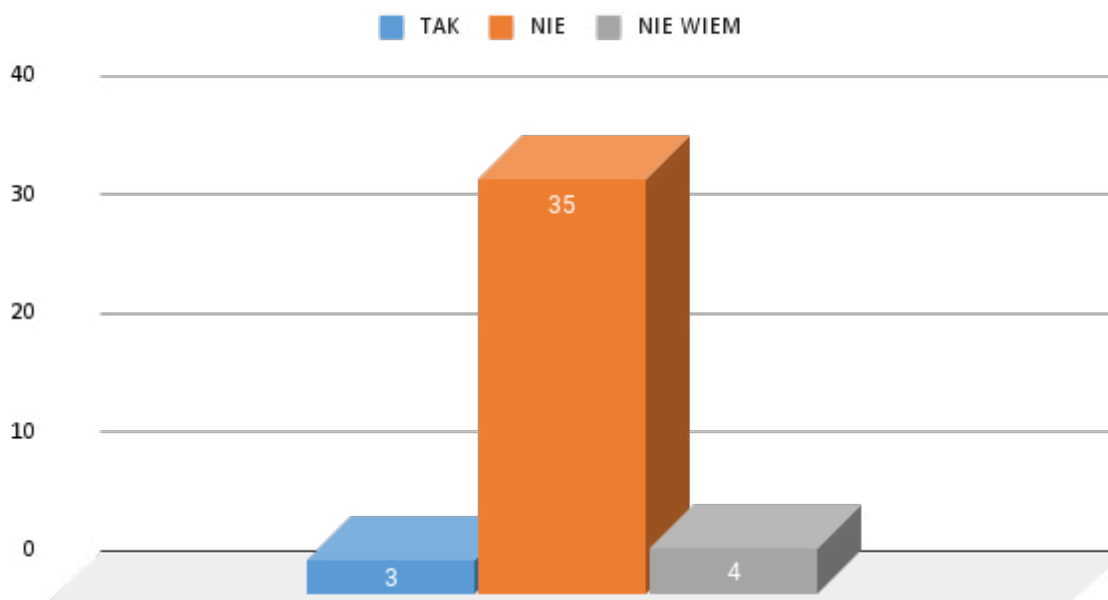
Sport rekreacja i turystyka w ostatnim roku (42 osoby)



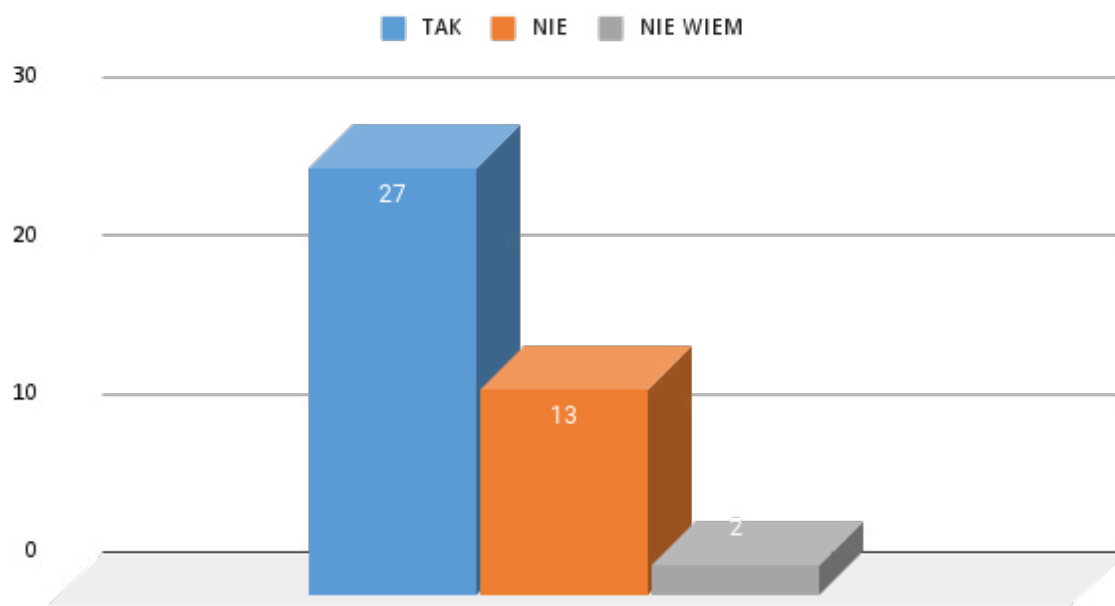
Trwałe i głębokie relacje z rodziną zastępczą (42 osoby)



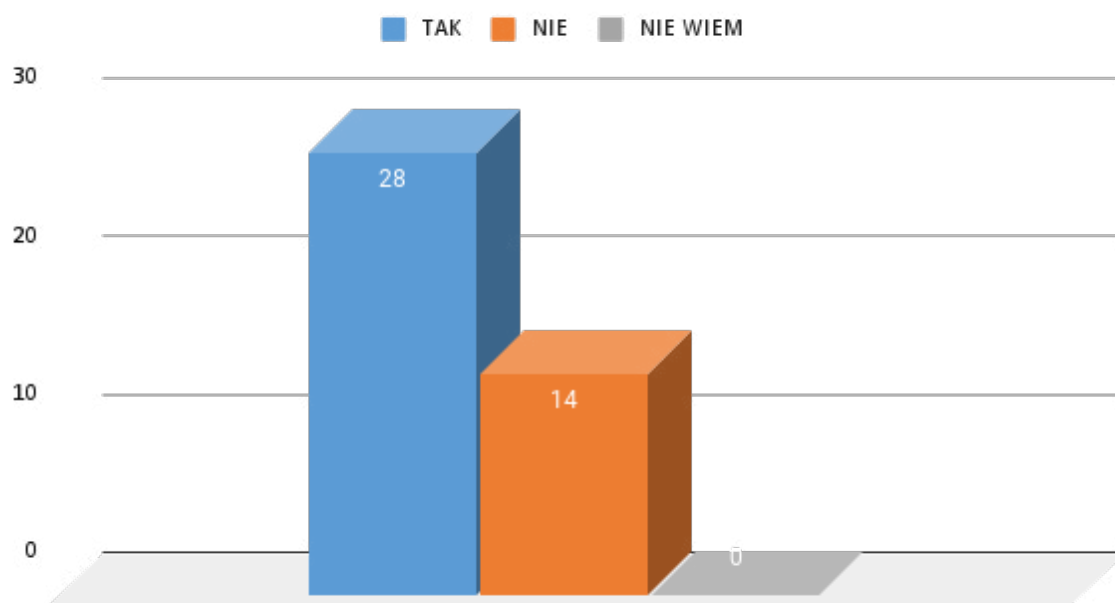
Udział w działaniach poprawiających system pieczy (42 osoby)



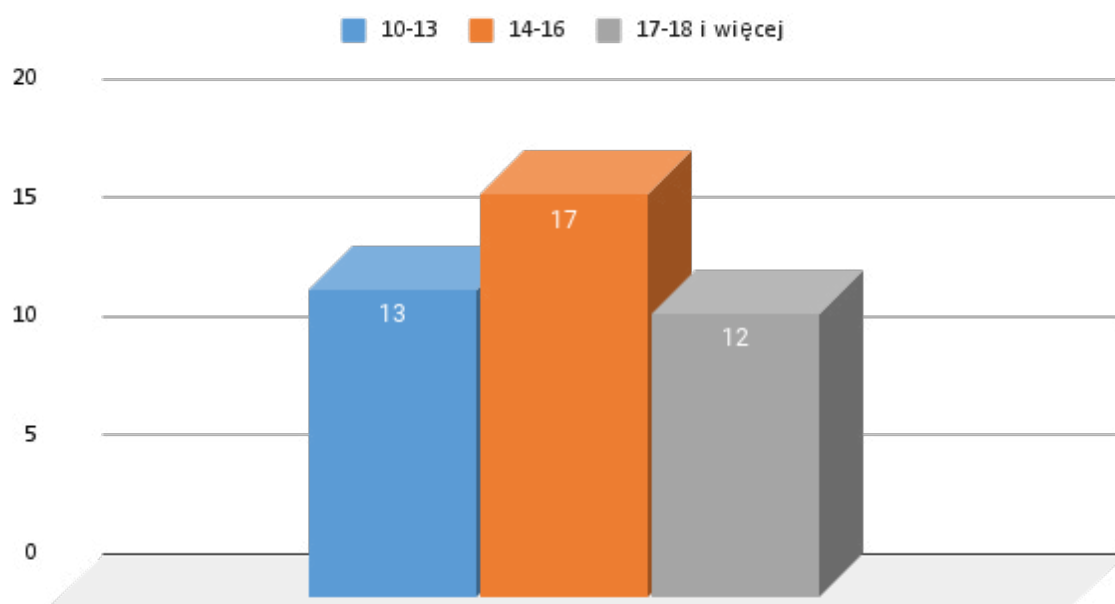
Udział w zajęciach pozalekcyjnych (42 osoby)



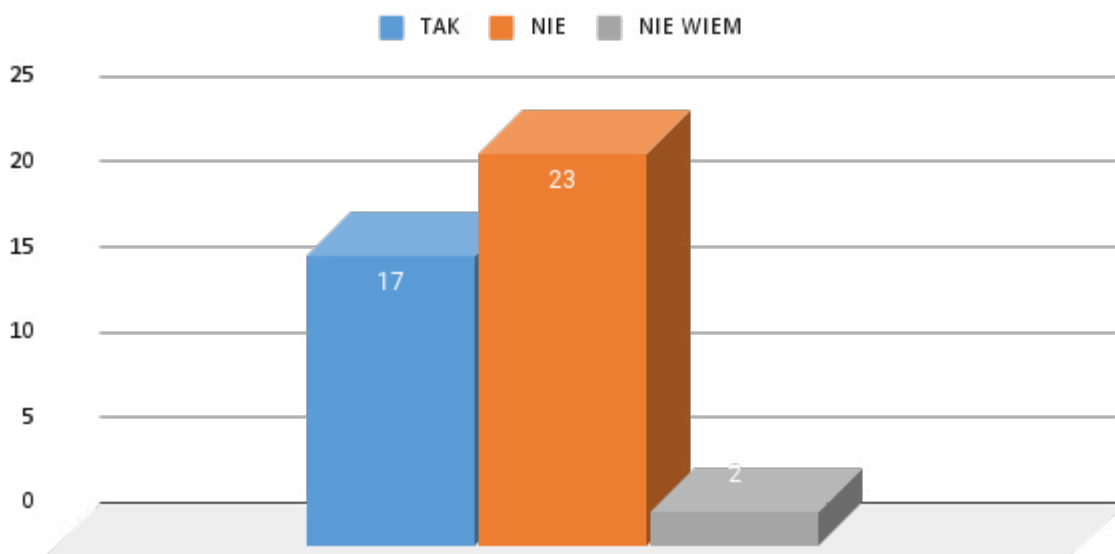
Utrzymywanie kontaktu z rodziną biologiczną (42 osoby)



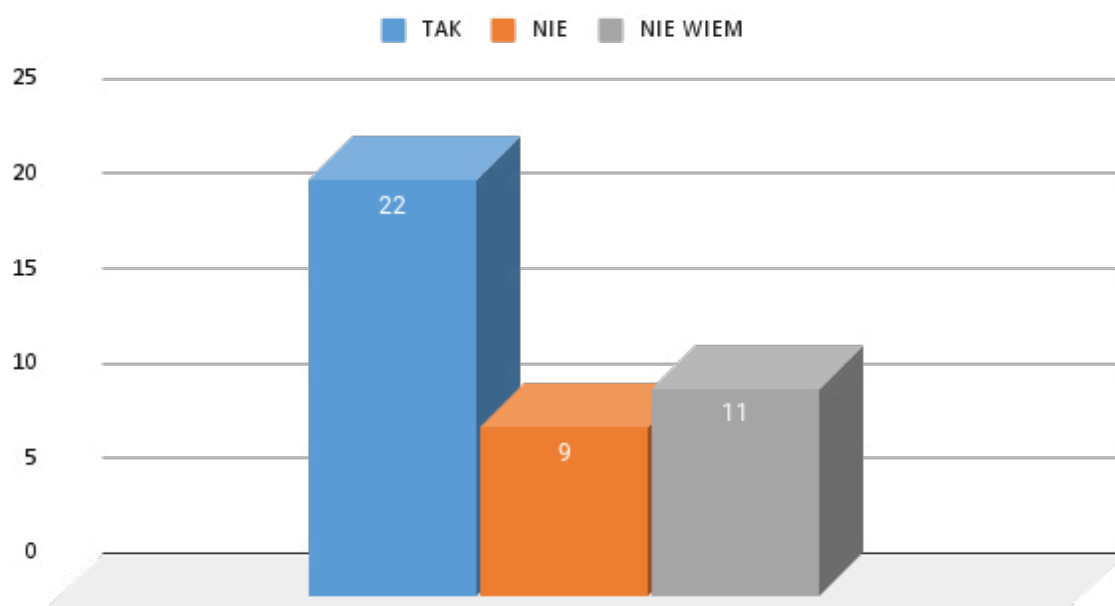
Wiek w momencie badania (42 osoby)



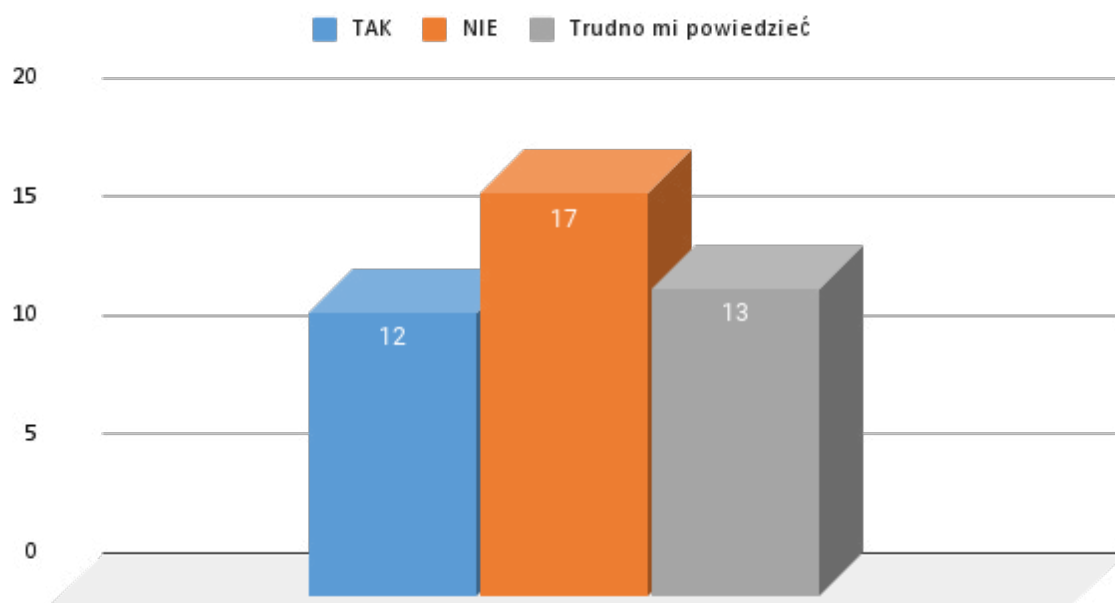
Wystarczające wsparcie - poradnictwo, terapia, dor. zaw. (42 osoby)



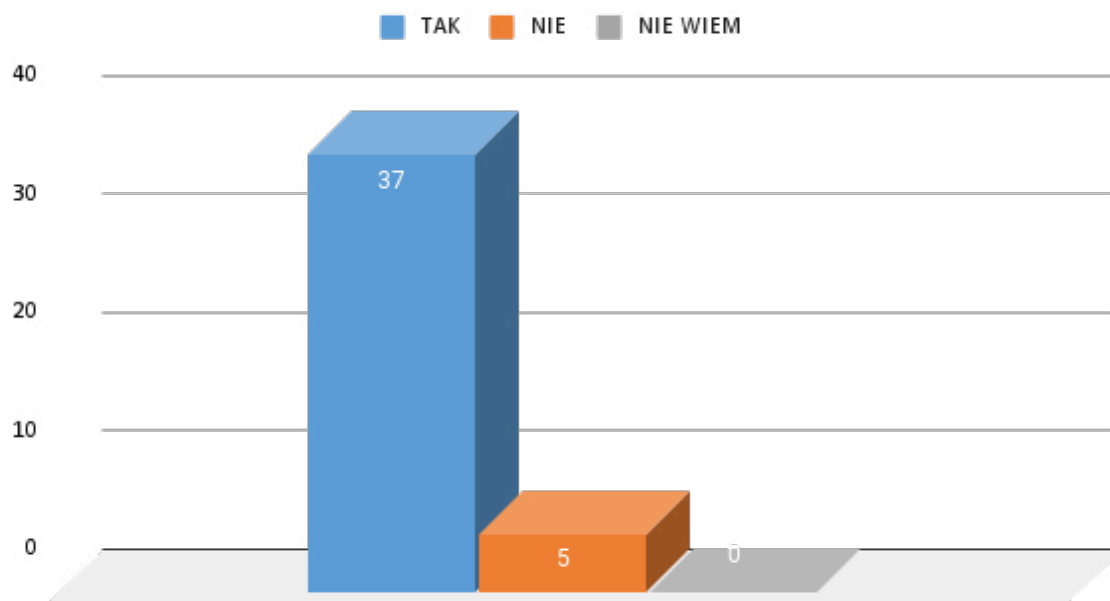
Zachowanie praktyk kulturowych/religijnych (42 osoby)



Zakłócenie edukacji z powodu pieczy (42 osoby)



Zmiany rodzin lub ośrodków systemu pieczy zastępczej (42 osoby)



Świadomość praw osoby będącej w pieczy (42 osoby)

